

OPPIA IKÄ KAIKKI

SYL:N ELINIKÄISEN OPPIMISEN TYÖKALUPAKKI

SUOMEN YLIOPPILASKUNTIEN LIITTO
NATIONAL UNION OF UNIVERSITY STUDENTS IN FINLAND
FINLANDS STUDENTKÅRERS FÖRBUND

SYL-julkaisu 1/2017

Julkaisija: Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry
Lapinrinne 2, 00180 Helsinki
www.syl.fi

Tekijät: Tapio Heiskari, Maria Loima, Jyri Lähdemaa
Toimittaja: Liisa Kontunen
Taitto ja kannen suunnittelu: xxx

ISBN:

ISSN:

Painopaikka: xxxxx

Alkusanat	4
Johdanto	8
Tulevaisuuden osaamistarpeet ja työn murros	13
Varhaiskasvatus	15
Peruskoulu	17
Toisen asteen koulutus	22
Toisen asteen ammatillinen koulutus	24
Korkeakoulutus	35
Avoin korkeakoulutus	38
Työelämä	42
Lopuksi	45
Lähdeluettelo	46

Alkusanat

Suomi tunnetaan maailmalla koulutuksen huippumaana, mutta viime vuosina suomalaisten koulutus- ja osaamistaso on alkanut laskea (ks. esim. PISA 2015).¹ Nopeasti muuttuva maailma haastaa meidät ihmiset kehittämään ja päivittämään osaamistamme koko elämämme ajan, joten elinikäisen oppimisen merkitys korostuu jatkuvasti. Elinikäisestä oppimisesta kokonaisuutena ei ole olemassa yhtä selkeää, jaettava näkemystä, ja toistaiseksi tieto koulutus- sekä osaamistason laskusuhdanteen kääntämiseksi toimivista keinoista on puutteellista.

Mikä on julkisen koulutuslaitoksen rooli esimerkiksi täydennys- ja uudelleenkouluttamisessa? Millä tavoin julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin pitäisi tehdä yhteistyötä elinikäistä oppimista edistääkseen?

Elinikäistä oppimista tukevien rakenteiden tulee vastata nopeasti muuttuvan maailman tarpeisiin. Yliopisto-opiskelijoiden edustajana SYL haluaa varmistaa, että konkreettiset rakenteet sekä lainsäädännön että yksittäisten organisaatioiden tasolla tukevat jatkossa ihmisten oppimista koko heidän elämänsä ajan.

Vuonna 2017 SYL on vahvistanut elinikäiseen oppimiseen liittyvää osaamistaan ja asiantuntijaprofiliaan. Lähdimme rohkeasti etsimään kansallisesti ja kansainvälisesti parhaita käytäntöjä ja pyrimme tunnistamaan niitä tapoja ja rakenteita, joilla koulutus- ja osaamistaso sekä niiden arvostus saadaan nousuun. Projektia toteutettiin tiiviissä yhteistyössä elinikäisen oppimisen asiantuntijatahojen kanssa. SYL:n Suomi 100 -hankkeena ensi kertaa vuonna 2017 järjestettävä kansainvälinen oppimistapahtuma *Dare to Learn* toimii foorumina, jolla oppimisen asiantuntijat, Suomen valtion päättäjät ja SYL:n tärkeimmät sidosryhmät kohtaavat ja vaihtavat ajatuksia oppimisesta ja sen tulevaisuudesta. *Dare to Learn* -tapahtumaa hyödynnettiin elinikäisen oppimisen työkalupakin teossa, ja se sisältää konkreettisia toimintatapoja, ratkaisumalleja ja tilastollisia faktoja, joita sekä ylioppilaskunnat että SYL itse voivat käyttää vaikuttamistyössään.

Tavoitteenamme SYL:ssä on, että suomalainen osaaminen nousee huipputasolle. Juhlapuheet elinikäisestä oppimisesta on muutettava käytännön toimiksi, ja ilmiöön on pureuduttava kaikilla sektoreilla. Elinikäisen, jatkuvan oppimisen on noustava kaikkien osaamisen ja oppimisen kehittämistä tekevien organisaatioiden prioriteettilistan kärkeen. Suomen tulevaisuuden ratkaiseva tekijä on kansamme osaamistaso. Osaamiseen ja oppimiseen panostamalla saadaan Suomi nousuun.

Tämä työkalupakki kirjoitettiin kevään 2017 aikana. Kirjoitustyön tueksi käytiin laajasti erilaisia keskusteluja eri toimijoiden kanssa: tapasimme koulutuksen asiantuntijoita, elinkeinoelämän osaajia, ammattiliittoja, poliitikoita ja

---

¹ Opetus- ja kulttuuriministeriö: "PISA-tutkimus ja tulokset 2015" <<http://minedu.fi/pisa-2015>>

yhteiskunnallisia vaikuttajia. Selvitimme erilaisia näkemyksiä elinikäisen oppimisen kehittämiseksi. Peilaamme elinikäisen oppimisen tarvetta myös työelämän ja työn murrokseen ja niiden aiheuttamiin osaamistarpeiden muutoksiin.

Prosessin aikana saamastamme tuesta haluamme kiittää kaikkia, jotka ehtivät tavata meitä, pohtivat teemaa kanssamme ja auttoivat meitä syventämään osaamistamme.

Förord

Finland är känt som utbildningens elitland, men under senaste år har finländarnas utbildnings- och kompetensnivå börjat sjunka (se t.ex. PISA 2015).² Världen förändras snabbt och utmanar oss människor att utveckla och uppdatera vår kompetens under hela vår livstid, så betydelsen av livslångt lärande framhävs hela tiden. Det finns inte en enda delad syn på livslångt lärande som helhet, och tills vidare är kunskapen om metoder för att vända nedgången i utbildnings- och kompetensnivån bristfällig.

Vad är den offentliga utbildningssektorns roll till exempel beträffande fortbildning och omskolning? Hur borde den offentliga, privata och tredje sektorn samarbeta för att främja livslångt lärande?

Strukturerna som stöder livslångt lärande ska möta behoven i en föränderlig värld. Som representant för universitetsstudier vill FSF se till att de konkreta strukturerna på både lagstiftningsnivå och inom individuella organisationer i fortsättningen stöder människors lärande under hela deras livstid.

Under 2017 har FSF stärkt sin kompetens och sin expertprofil beträffande livslångt lärande. Vi gav oss modigt in på att hitta bästa nationella och internationella praxis och strävar till att identifiera de metoder och strukturer med vilka vi kan höja utbildnings- och kompetensnivån och uppskattningen för dem. Projektet genomfördes i intensivt samarbete med instanser som är experter inom livslångt lärande. Det internationella inläringsevenemanget *Dare to Learn*, som ordnades för första gången 2017 som FSF:s Finland 100-projekt, fungerar som ett forum där inläringsexperter, beslutsfattare inom den finska staten och FSF:s viktigaste intressentgrupper möts och byter tankar om lärande och dess framtid. Dare to Learn-evenemanget utnyttjades i utarbetandet av verktygslådan för livslångt lärande som innehåller konkreta verksamhets sätt, lösningsmodeller och statistiska fakta som både studentkårerna och FSF själv kan använda i sitt påverkansarbete.

Vi på FSF har som mål att den finländska kompetensen ska uppnå toppnivå. Festtalen om livslångt lärande måste förvandlas till praktiska åtgärder, och alla sektorer ska bita sig in i detta fenomen. Livslångt, kontinuerligt lärande måste komma högst upp på

---

² Undervisnings- och kulturministeriet: "PISA-resultaten 2015" <<http://minedu.fi/sv/pisa-2015-sv>>

prioritetslistan för alla organisationer som utvecklar kompetens och lärande. Befolkningens kompetensnivå är en avgörande faktor för Finlands framtid. Genom att satsa på kompetens och lärande kan vi åstadkomma ett uppsving för Finland.

Denna verktygslåda skrevs under våren 2017. Som stöd för skrivandet förde vi flera diskussioner med olika aktörer: vi träffade utbildningsexperter, proffs inom näringslivet, fackförbund, politiker och samhällspåverkare. Vi hörde olika synpunkter på hur man kunde utveckla livslångt lärande. Vi jämförde också behovet av livslångt lärande med omvälvningarna i arbetslivet och arbetet samt de förändrade kompetensbehoven som dessa orsakar.

Vi vill tacka alla som tog sig tid att träffa oss, funderade på detta tema tillsammans med oss och hjälpte oss att fördjupa vårt kunnande för allt det stöd vi fick under processens gång.

Preface

Finland has an international reputation of being at the top when it comes to education, but in the past few years the level of education and skills has started to fall (see e.g. PISA 2015).³ The rapidly changing world challenges us humans to develop and update our skills throughout our lives, so the importance of lifelong learning is emphasised constantly. There is no clear shared vision of lifelong learning as a whole, and so far, there is a lack of methods for turning around the negative development that is taking place in the level of education and skills.

What is the role of the public education sector when it comes to e.g. further training and retraining? How should the public sector, private sector and third sector cooperate in order to promote lifelong learning?

The structures supporting lifelong learning should meet the needs of a rapidly changing world. As a representative for university students, SYL wants to make sure that in future there will be concrete structures supporting lifelong learning, both on a legislative level and within individual organisations.

In 2017, SYL has been strengthening its skillset and expertise in lifelong learning. We boldly set out to find the best national and international practices and aim to identify the methods and structures which can increase the level of education and skills, as well as the appreciation for these. The project was carried out in close cooperation with experts in lifelong learning. The international learning event *Dare to Learn*, which was organised for the first time in 2017 as SYL's Finland 100 project, acts as a forum where experts in learning, decision makers from the Finnish government, and SYL's main

---

³ Ministry of Education and Culture: "The Results of PISA 2015" <<http://minedu.fi/en/pisa-2015-en>>

interest groups meet and swap ideas on learning and its future. The Dare to Learn event was utilised when creating the toolkit for lifelong learning, which contains concrete measures, solution models and statistical facts which both student unions and SYL can use in their advocacy work.

At SYL, our aim is to get Finnish skills to the highest level. Speeches about lifelong learning must be turned into practical actions, and all sectors must drill into this phenomenon. Continuous lifelong learning must reach the top of the list of priorities in all organisations working on skills development and learning. The competency level in Finland is one of the crucial factors for our country's future. By investing in skills and learning Finland can reach a new upswing.

This toolkit was written during spring 2017. To support the writing process, we had many discussions with different parties: we met education experts, trade experts, trade unions, politicians and social influencers. We learned about different views on developing lifelong learning. We also compared the need for lifelong learning with the transformation of work and working life and the changes in competency needs that these cause.

We want to thank all those who took the time to meet us, pondered this theme with us and helped us deepen our understanding for all the support we received during this process.

Johdanto

Elinikäinen oppiminen on käsitteenä haastava. Tässä työkalupakissa elinikäinen oppiminen saa kaksi merkitystä; yhtäältä se tarkoittaa oppimaan oppimisen kykyä ja metakognitiivisia taitoja, jotka ovat edellytyksiä elinikäiselle oppimiselle. Toisaalta tarkoitamme sitä prosessia, josta elinikäisessä oppimisessa on kyse: osaamisen jatkuvasta päivittämisestä, sitä tukevista taidoista, rakenteista ja toimenpiteistä. Pyrimme tämän työkalupakin eri osioissa huomioimaan elinikäisen oppimisen molemmat ulottuvuudet ja esittämään ratkaisuehdotukset niin, että ne tukevat elinikäistä oppimista kokonaisuutena.

Elinikäinen oppiminen edellyttää myös strategista tietoa koulutuspolulla etenemisestä ja etenemisen mahdollisuuksista. Tämä tieto kertyy usein niin kutsuttuna hiljaisena tietona, johon erityisesti korkeakoulutettujen vanhempien lapsilla on hyvät lähtökohdat. Puutteellinen ymmärrys koulutuksen luonteesta vaikeuttaa elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia, ja pyrimme vastaamaan myös tähän haasteeseen toimenpide-ehdotusten kautta.

Työn murros on yksi aikamme suurimmista megatrendeistä. Automatisaatio, digitalisaatio ja robotisaatio johtavat suorittavan työn vähenemiseen. Työn luonne muuttuu, sillä yhä monimutkaisempia tehtäviä voidaan automatisoida. On hyvin hankalaa arvioida, mitä kaikkea murroksesta seuraa ja miten esimerkiksi häviävän työn tilalle syntyy uutta työtä. Murros haastaa työmarkkinoiden lisäksi toimeentulopolitiikkaa, koulutuspolitiikkaa ja perinteistä, palkkatulojen verotuksesta ammentavaa hyvinvointivaltion mallia. Käsillämme olevaa murrosta on verrattu kokoluokaltaan jopa teolliseen vallankumoukseen, ja se tulee vaikuttamaan kaikkiin elämän ja yhteiskunnan osa-alueisiin.

Työn muuttuva luonne ja suorittavien töiden vähentyminen vaativat myös osaamistarpeiden uutta tarkastelua. Erilaiset kansainväliset toimijat, kuten Maailman talousfoorumi⁴ ja OECD⁵ ovat listanneet tulevaisuudessa tarvittavia taitoja. Suomessa tätä keskustelua käyvät muun muassa ETLA⁶ ja Demos Helsinki⁷. Tässä työkalupakissa linkitämme elinikäisen oppimisen tarpeen tulevaisuuden osaamistarpeeseen käyttäen edellä mainittujen tahojen selvityksiä.

---

⁴ World Economic Forum: "The 10 skills you need to thrive in the Fourth Industrial Revolution" <<https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-10-skills-you-need-to-thrive-in-the-fourth-industrial-revolution/>>

⁵ OECD: "Future of work" <<http://www.oecd.org/employment/future-of-work.htm>>

⁶ ETLA: "Tulevaisuuden työmarkkinat" <<https://www.etla.fi/wp-content/uploads/ETLA-Raportit-Reports-30.pdf>>

⁷ Demos Helsinki: "Työ 2040: miten työ ja työelämä muuttuvat?" <<http://www.demoshelsinki.fi/projektit/tyo-2040/>>

On erityisen tärkeää, että yksilöille luodaan aitoja mahdollisuuksia kehittää osaamistaan läpi elämän nivelvaiheiden ja erilaisten yhteiskunnallisten murrosten. Tämän kautta osaamistarpeisiin voidaan reagoida joustavasti ja ennakoivasti.

SYL on huolissaan aikuisväestön puutteellisesta osaamisesta. Asiaa mittaava PIAAC-tutkimus on näyttänyt, että suomalaisella aikuisväestöllä osaaminen on puutteellista esimerkiksi teknologisessa ongelmanratkaisussa. SYL:n mielestä elinikäinen oppiminen kuuluu kaikille, ja siksi osaamista tulee voida täydentää myös koulutuspolun jälkeen.

SYL haluaa myös lausua huolensa sukupuolisesta tasa-arvosta koulutuksen piirissä. Elinikäisen oppimisen, osaamisen kehittämisen ja suomalaisen kansakunnan menestyksen kannalta sukupuolinen tasa-arvo koulutuksessa on elintärkeä asia. PISA-tutkimusten valossa varsinkin poikien osaamistasossa on tapahtunut selvää laskua. Korkeakoulutukseen hakeutuminen on sukupuolittunutta sekä ylipäänsä että alakohtaisesti. Vaadimme toimia sukupuolisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi koulutuksessa, osaamisessa ja oppimisessa. Sukupuolten välisiä eroja osaamistuloksissa, koulutukseen osallistumisessa ja koulutuksen suorittamisessa tulee kaventaa ja koulutuksen periytyvyyttä vähentää.

Tällä elinikäisen oppimisen työkalupakilla SYL nostaa esiin eri koulutusasteiden, elämänvaiheiden ja yhteiskunnan sektoreiden haasteita elinikäisen oppimisen toteuttamisessa. Jokaisen alaluvun kohdalla esittelemme kunkin teeman nykytilan ja ratkaisumme elinikäistä oppimista tukeviksi toimenpiteiksi. Lopputuloksena tämä työkalupakki tarkastelee koulutuspolkua laajasti varhaiskasvatuksesta täydennyskoulutukseen sekä työelämän aikaiseen osaamisen täydentämiseen.

Inledning

Livslångt lärande är ett utmanande koncept. I den här verktygslådan får livslångt lärande två betydelser: å ena sidan betyder det förmågan att lära sig att lära sig samt metakognitiva färdigheter som är en förutsättning för livslångt lärande. Å andra sidan avser vi den process som livslångt lärande handlar om: att hela tiden uppdatera sin kompetens samt de färdigheter, strukturer och åtgärder som stöder detta. I den här verktygslådans olika delar strävar vi efter att beakta båda dimensioner av livslångt lärande och presentera lösningsförslag på ett sätt som stöder livslångt lärande som helhet.

Livslångt lärande förutsätter också strategisk kunskap om att framskrida på studievägen och möjligheterna till framskridande. Denna information fås ofta som s.k. tyst kunskap, som i synnerhet barn till högskoleutbildade föräldrar har goda förutsättningar att få. En bristfällig förståelse för utbildningens karaktär försvårar

möjligheterna till livslångt lärande, och vi strävar också efter att komma med förslag till åtgärder för att möta denna utmaning.

Omvälvningarna i arbetet är en av de största megatrenderna i vår tid. Automatisering, digitalisering och robotisering leder till en minskning av utförande arbete. Arbetets karaktär förändras eftersom allt mer komplicerade uppgifter kan automatiseras. Det är mycket svårt att förutse allt som dessa omvälvningar kommer att leda till och hur det till exempel uppkommer nya arbeten som ersätter arbetena som försvinner. Omvälvningarna utmanar inte endast arbetsmarknaden, utan också försörjningspolitik, utbildningspolitik och den traditionella välfärdsstatsmodellen som stöder sig på beskattning av löneinkomster. De förhandenvarande omvälvningarna har till och med jämförts med den industriella revolutionen vad gäller storlek, och de kommer att påverka livets och samhällets alla delområden.

Arbetets föränderliga karaktär och minskningen i antalet utförande arbeten kräver att också kompetensbehov granskas på nytt. Olika internationella aktörer, till exempel Världsekonominforum⁸ och OECD⁹ har listat de färdigheter som kommer att behövas i framtiden. I Finland diskuteras frågan bland annat av ETLA¹⁰ och Demos Helsinki¹¹. I den här verktygslådan länkar vi behovet av livslångt lärande till framtidens kompetensbehov med hjälp av utredningar som genomförts av de ovannämnda organisationerna.

Det är särskilt viktigt att det skapas verkliga möjligheter för individer att utveckla sin kompetens genom livets övergångsskeden och olika samhällsliga omvälvningar. På det sättet kunde man reagera på kompetensbehoven på ett flexibelt och förutseende sätt.

FSF är orolig för den vuxna befolkningens bristfälliga kompetens. En PIAAC-undersökning som gjorts om ämnet har visat att den finländska vuxna befolkningens kompetens inom till exempel teknologisk problemlösning är bristfällig. FSF anser att livslångt lärande tillhör alla, och därför bör man kunna komplettera sin kompetens också efter utbildningsvägen.

FSF vill också uttrycka sin oro över jämställdheten mellan könen inom utbildningen. Jämställdhet mellan könen är en livsviktig faktor för livslångt lärande, kompetensutvecklingen och det finländska folkets framgång. I ljuset av PISA-undersökningarna har det skett en klar nedgång i synnerhet i pojkars kompetensnivå.

---

⁸ World Economic Forum: "The 10 skills you need to thrive in the Fourth Industrial Revolution" <<https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-10-skills-you-need-to-thrive-in-the-fourth-industrial-revolution/>>

⁹ OECD: "The Future of Work" <<http://www.oecd.org/employment/future-of-work.htm>>

¹⁰ ETLA: "Tulevaisuuden työmarkkinat" <<https://www.etla.fi/wp-content/uploads/ETLA-Raportit-Reports-30.pdf>>

¹¹ Demos Helsinki: "Työ 2040: miten työ ja työelämä muuttuvat?" <<http://www.demoshelsinki.fi/projektit/tyo-2040/>>

Båda könen söker sig inte lika ofta till högskoleutbildning, vare sig i allmänhet eller inom specifika branscher.

Vi kräver åtgärder för att främja jämställdheten mellan könen inom utbildning samt vad gäller kompetens och lärande. Könsskillnader i kunskapsresultat, deltagande i utbildning och slutförd utbildning samt utbildningens ärtflighet ska minskas.

Med den här verktygslådan för livslångt lärande lyfter FSF fram utmaningar inom olika utbildningsnivåer, livsskeden och samhällssektorer beträffande genomförandet av livslångt lärande. I varje delkapitel presenterar vi nuläget för varje tema och våra förslag till de åtgärder som stöder livslångt lärande. Som resultat granskar denna verktygslåda utbildningsvägen på ett omfattande sätt från småbarnsfostran till fortbildning samt komplettering av kompetensen i arbetslivet.

Introduction

The concept of lifelong learning is a challenging one. In this toolkit, lifelong learning is given two meanings: on the one hand, it refers to the ability to learn how to learn and metacognitive skills, which are a prerequisite for lifelong learning. On the other hand, we are referring to the process that lifelong learning is all about: constantly updating one's competence and the skills, structures and measures which support it. In the different parts of this toolkit we aim to take both dimensions of lifelong learning into account, and to present our proposed solutions so that they support lifelong learning as a whole.

Lifelong learning also requires strategic knowledge on how to advance on the education path and the opportunities for doing so. This information is often transferred as tacit knowledge, and the children whose parents have a higher education have particularly good opportunities to gain this knowledge. A lack in understanding of the nature of education reduces the opportunities for lifelong learning, and we aim to address this challenge through our suggested measures.

The transformation of work is one of the largest megatrends of our time. Automation, digitization and robotization will lead to a reduction in manual work. The nature of work will change as more and more complex tasks can be automated. It is very difficult to predict all the consequences of the transformation and how new jobs will replace the ones that disappear. The transformation does not only challenge the labour market, it also challenges minimum-income policy, educational policy and the traditional model of the welfare state which relies on taxation of earned income. The magnitude of the current transformation has even been compared to the industrial revolution, and it will affect all areas of life.

The changing nature of work and the reduction in manual work will also require a new overview of skills requirements. Various international organisations, such as the World Economic Forum¹² and the OECD¹³, have listed skills needed in the future. In Finland, ETLA¹⁴ and Demos Helsinki¹⁵ are some of the parties that participate in this discussion. In this toolkit, we link the need for lifelong learning to future skills requirements by using studies conducted by the aforementioned organisations.

It is particularly important that real opportunities are created for individuals to develop their skills throughout the transitional stages in their lives and various transformations in society. This way we can react to skills requirements quickly and flexibly.

SYL is worried about the insufficient skills amongst the adult population. A PIAAC study into the issue has shown that the skills of the adult population of Finland are lacking when it comes to e.g. technological problem solving. SYL feels that lifelong learning belongs to everyone, and that is why people should be able to supplement their skills after they have completed their education path.

SYL also wants to express its concern for gender equality within education. Gender equality in education is vital for lifelong learning, skills development and the success of the Finnish nation. In the light of the PISA studies, there has been a clear reduction in particularly boys' skills levels. The numbers of students applying to university already vary by gender, as do the numbers of those students who apply to certain fields.

We demand measures to promote gender equality in the fields of education, skills and learning. The differences between the genders in learning outcomes, participation and completion of education must be reduced, as does the intergenerational transmission of education.

Through this toolkit for lifelong learning SYL aims to emphasise the challenges of different levels of education, stages of life and sectors of society when it comes to providing lifelong learning. Under each subheading, we will describe the current situation of each theme and present our suggested solutions for measures supporting lifelong learning. As a result, this toolkit examines the education path in an extensive way, all the way from early childhood education to further training and supplementing skills in working life.

---

¹² The World Economic Forum: "The 10 skills you need to thrive in the Fourth Industrial Revolution" <<https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-10-skills-you-need-to-thrive-in-the-fourth-industrial-revolution/>>

¹³ OECD: "The Future of Work" <<http://www.oecd.org/employment/future-of-work.htm>>

¹⁴ ETLA: "Tulevaisuuden työmarkkinat" <<https://www.etla.fi/wp-content/uploads/ETLA-Raportit-Reports-30.pdf>>

¹⁵ Demos Helsinki: "Työ 2040: miten työ ja työelämä muuttuvat?" <<http://www.demoshelsinki.fi/projektit/tyo-2040/>>

Tulevaisuuden osaamistarpeet ja työn murros

Työn murros on kiistelty aihe, sillä murroksen aiheuttamat muutokset eivät ole yksiselitteisiä. Esimerkiksi digitaalisen talouden tutkija Ville-Veikko Pulkka (2017) argumentoi, että selvitykset työpaikkojen määrästä ovat hyvin pitkälti spekulatiivisia:

“Luotettavien pitkän aikavälin arvioiden tekeminen on väistämättä mahdotonta, sillä teknologisten mahdollisuuksien lisäksi tuotantorakenteen murrokseen vaikuttavat niin poliittiset (esim. puolueet, ammattiliitot, kansalaisyhteiskunta), sosiaaliset (esim. hoivan etiikka) kuin taloudellisetkin (investointien kannattavuus) tekijät.

Pitkän aikavälin työllisyysennusteet ovat spekulatiivisia, mutta teknologinen kehitys ja historian näyttö puhuvat sen puolesta, että työmarkkinoiden epävarmistumiseen sekä teknologisen työttömyyden lisääntymiseen vähintään lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä on perusteltua varautua.”¹⁶

Vaikka työn murroksen aiheuttamat muutokset esimerkiksi työpaikkojen määriin eivät ole yksiselitteisiä, murros aiheuttaa lopullisesta tulevastakin muodostaan huolimatta osaamisen muutostarpeita. Maailman Talousfoorumin tekemän selvityksen (2016)¹⁷ mukaan keskeisimmät tulevaisuuden taidot ovat:

1. Kompleksinen ongelmanratkaisu
2. Kriittinen ajattelu
3. Luovuus
4. Ihmisjohtaminen
5. Yhteistyötaidot
6. Tunneäly
7. Päätöksentekotaidot
8. Palveluorientoituneisuus
9. Neuvottelutaidot
10. Kognitiivinen joustavuus

Monet yllä mainituista taidoista edellyttävät elinikäistä oppimista, sillä niiden kehittyminen ei välttämättä tapahdu esimerkiksi pelkässä formaalissa tutkintokoulutuksessa. Tulevaisuuden osaamistarpeisiin yltäminen edellyttää yksilöiltä ja yhteiskunnalta kykyä tunnistaa ja tunnustaa osaamista. Siksi SYL haluaa edistää

---

¹⁶ Pulkka: “Riittääkö digitaalisessa taloudessa työtä?” <<https://vvpulkka.net/2017/05/16/riittaako-digitaalisessa-taloudessa-tyota-ja-toimeentuloa/>> (19.6.2017)

¹⁷ World Economic Forum: “The 10 skills you need to thrive in the Fourth Industrial Revolution” <<https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-10-skills-you-need-to-thrive-in-the-fourth-industrial-revolution/>> (19.6.2017)

osaamisperustaisia sisältöjä kaikille koulutusasteille, aiempaa toimivampia keinoja osaamisen tunnistamiseksi ja tunnustamiseksi sekä koulutusasteiden välistä vuoropuhelua.

Varhaiskasvatus

SYL kannattaa subjektiivista oikeutta pedagogisesti suunniteltuun, maksuttomaan varhaiskasvatukseen. Tavoitteena on nostaa suomalaislasten varhaiskasvatukseen osallistumisen aste pohjoismaiselle tasolle. Elinikäisen oppimisen kannalta merkittäviä metakognitiivisia taitoja kehittyä jo varhaiskasvatuksessa. Laadukkaasti toteutettu varhaiskasvatus myös tasaa sosioekonomisen taustan vaikutuksia sekä luo edellytyksiä myöhemmillä koulutusasteilla menestymiseen. Aiheesta on kirjoittanut esimerkiksi Opetushallitus (2016):

“OECD on viitannut 15-vuotiaiden PISA-tutkimuksiin näyttönä varhaiskasvatukseen osallistumisen kannattavuudesta. Samalla on kuitenkin havaittu, että asiassa on maakohtaista vaihtelua, jonka oletetaan olevan yhteydessä varhaiskasvatuksen laatuun. Päätelmänä on kuitenkin se, että alhaiset varhaiskasvatukseen investoinnit saattavat johtaa puutteisiin varhaiskasvatuksen saavutettavuudessa, laadultaan alhaisempaan varhaiskasvatukseen sekä eriarvoiseen varhaiskasvatukseen osallistumiseen. Tämä voi tuottaa eriarvoisia mahdollisuuksia menestyä myöhemmällä opinpolulla. (OECD 2006.)”¹⁸

Varhaiskasvatus on kasvatustieteitä opiskelleiden, yliopistosta valmistuneiden lastentarhanopettajien toteuttamaa, johon jokaiselle lapselle tulee taata subjektiivinen oikeus. Kasvatustieteen opetukseen suomalaisissa yliopistoissa tulee panostaa ja alan osaajien palkkakehitystä tulee tarkastella. Lastentarhanopettajien määrää päiväkodeissa ja muissa varhaiskasvatusta toteuttavissa instansseissa tulee lisätä siten, että pedagogisesti suunniteltu kasvatustyö on kaikkialla riittävää ja laadukasta.

SYL ei ota suoraan kantaa varhaiskasvatukseen tai esiopetukseen osallistuvien iästä, vaan seuraa mielenkiinnolla aiheen ympärille syntyvää keskustelua.¹⁹

SYL:n toimenpide-ehdotukset elinikäisen oppimisen tukemiseksi varhaiskasvatuksessa ovat:

- Kaikille lapsille on turvattu subjektiivinen oikeus maksuttomaan varhaiskasvatukseen.
- Suomalaislasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on nostettava pohjoismaiselle tasolle.
- Varhaiskasvatukseen osallistumisen hyödyistä on viestittävä laajasti ja siihen osallistuminen on tehtävä halutuksi ja mahdolliseksi kaikille. Viestin on tultava monesta suunnasta siten, että se tavoittaa kohderyhmänsä esimerkiksi

---

¹⁸ Opetushallitus: “Vaikuttava varhaiskasvatus”

<http://www.oph.fi/download/176638_vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf>

¹⁹ OKM: “Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030”

<<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf?sequence=1>>

neuvoloiden ja sosiaalitoimen kautta. OKM:n STM:n ja kuntien tulisi tehdä asiassa yhteistyötä.

- Lastentarhaopettajia tulee kouluttaa yliopistoissa nykyistä enemmän.
- Riittävästä resurssista aiempien kohtien toteutumiseen on huolehdittava.

FSF:s åtgärdsförslag för att stöda livslångt lärande inom småbarnsfostran:

- Alla barns subjektiva rätt till avgiftsfri småbarnsfostran ska tryggas.
- Finländarnas deltagande i småbarnsfostran ska höjas till nordisk nivå.
- Nyttan med att delta i småbarnsfostran ska spridas vitt och deltagandet ska göras attraktivt och möjligt för alla. Detta budskap ska komma från flera olika håll så att det når sin målgrupp till exempel genom rådgivningar och socialväsendet. UKM, SHM och kommunerna borde samarbeta i frågan.
- Fler barnträdgårdslärare än nu ska utbildas på universiteten.

Tillräckliga resurser för att förverkliga punkterna ovan bör tillgodoses.

SYL's suggested measures for supporting lifelong learning in early childhood education:

- The subjective right to free early childhood education must be guaranteed for every child.
- The Finnish level of participation in early childhood education must be raised to the Nordic level.
- The benefits of taking part in early childhood education must be communicated widely, and participation must be made desirable and possible for everyone. This message must come from several directions so that it reaches its intended audience through e.g. child welfare clinics and social services. The Ministry of Education and Culture and the Ministry of Social Affairs and Health should cooperate in the matter.
- More kindergarten teachers should be educated at universities.
- Sufficient resources to achieve the above measures must be guaranteed.

Peruskoulu

SYL:n mielestä peruskoulun uusi opetussuunnitelma on hyvä. Ilmiöpohjainen oppiminen sekä perinteiset oppiainerajat ylittävä opetus edistävät elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia. Uusi opetussuunnitelma on ollut käytössä tämän työkalupakin kirjoittamishetkellä vuoden. Opetussuunnitelman seuranta ja jalkauttamista pitää tehdä aktiivisesti. Uuden opetussuunnitelman jalkauttamisen onnistumiseksi SYL ehdottaa kokemusten jakamiseen tarkoitetun keskustelufoorumin perustamista, jonka hallinnoimisesta vastaisi Opetushallitus.

Jotta uusi opetussuunnitelma voidaan onnistuneesti jalkauttaa, tulee opettajille antaa kaikissa kunnissa mahdollisuudet osallistua oman osaamisensa kehittämiseen. SYL kannustaa kaikkia kuntia resursoimaan riittävästi koulutukseen, jotta esimerkiksi opettajien täydennyskoulutuspäivien ajaksi voidaan huolehtia sijaisten palkkaamisesta. Vain neljä viidestä opettajasta osallistuu täydennyskoulutukseen. 12 000 opettajaa jää siis joka vuosi ilman täydennyskoulutusta. Opettajien henkilökohtaisten koulutus- ja kehityssuunnitelmien määrässä on ollut positiivista kehitystä. Vielä muutama vuosi sitten vain joka kymmenes peruskoulun opettajista oli laatinut tällaisen suunnitelman, mutta nyt suunnitelma on jo lähes 40 %:lla.²⁰ Koulutus- ja kehityssuunnitelmien tulisi olla jatkossa luonteva osa jokaisen opettajan työuraa. Opettajankoulutus on pitkäkestoinen perus-, perehdyttämis- ja täydennyskoulutuksen kokonaisuus. Oman osaamisen kehittäminen on osa opettajan työtä ja koulutuksen laadun varmistamista. Opettajan perus- ja täydennyskoulutuksen kehittämiseksi on aloitettu valtakunnallinen monivuotinen hanke.²¹

SYL pitää tärkeänä myös sitä, että erilaiset oppijat huomioidaan koko koulutuspolun aikana, ja siksi esimerkiksi koulunkäyntiavustajien määrän pitää olla riittävä. Tehostettua ja erityistä tukea saavien oppilaiden määrä on kasvanut 24 000 oppilaalla eli kolmanneksella viimeisten vuosien aikana. Samaan aikaan erityisopettajien määrä on kasvanut reilulla sadalla opettajalla. Suhdeluku ei täsmää. Suomessa on merkittävä pula erityisopettajista ja erityisluokanopettajista ja tämän korjaamiseen tulee kohdistaa riittävästi resursseja. Erilaisia joustavia tuen malleja riittävän perustaitotason saavuttamiseen tulee vahvistaa perus- ja toisen asteen koulutuksessa.

Kodin ja koulun yhteistyö on todella merkityksellistä yksilöllisten koulutuspolkujen tukemisessa. Kouluissa täytyy olla riittävät resurssit kodin ja koulun yhteydenpidon ylläpitämiseksi.

SYL kantaa huolta perustaitotason heikkenemisestä. PISA-tutkimusten valossa suomalainen osaamistaso on kääntynyt laskuun, ja esimerkiksi niiden nuorten määrä

---

²⁰ Opetushallitus: "Opettajat ja rehtorit Suomessa 2016"

<http://www.oph.fi/download/185376_opettajat_ja_rehtorit_Suomessa_2016.pdf>

²¹ Opetusalan Ammattijärjestö : "Opettajien osaaminen on paras laadun tae"

<<https://www.oaj.fi/cs/oaj/Opettajien%20osaaminen%20on%20paras%20laadun%20tae>>

on kasvussa, joiden lukutaidossa on huomattavia puutteita. Peruskouluasteen aikana puutteelliseksi jäävä osaaminen heikentää yksilön mahdollisuuksia menestyä tulevilla osaamispolullaan, ja siksi SYL haluaa lisätä opiskelun tuen palveluita peruskoulussa. Koulujärjestelmässä ei tule voida siirtyä asteelta toiselle, jos osaamistasossa on puutteita.

Valinta toisen asteen koulutukseen siirtymisestä tehdään tutkimusten valossa jo 14-vuotiaana.²² Tämä tarkoittaa yleensä peruskoulun kahdeksatta luokkaa, ja SYL kantaakin huolta siitä, onko opintojen ohjaus riittävällä tasolla. Suurin panos opinto-ohjaukseen on tällä hetkellä peruskoulunsa päättävillä yhdeksäsluokkalaisilla. SYL ehdottaakin laajamittaista panostusta opintojen ohjaukseen koko peruskoulun ja erityisesti yläkoulun ajaksi.

Koulutuksen nivelvaiheet ovat ratkaisevassa osassa nuoren koulutuspolulla. Harmillisesti tuki- ja ohjauspalvelut ovat usein sidoksissa koulutusasteisiin, eikä esimerkiksi koulutuksen ulkopuolella oleville ole saatavilla yhdenvertaisesti palveluita kaikissa Suomen kunnissa. SYL ehdottaakin nuorisotakuun laajamittaista käyttöönottoa ja Ohjaamo-palveluihin panostamista. Suomella ei ole varaa menettää yhtään nuorta siksi, että tämä ei ole saanut omiin tarpeisiinsa soveltuvaa ohjausta ja tukea.

SYL:n toimenpide-ehdotukset elinikäisen oppimisen tukemiseksi perusasteella ovat:

- Uuden opetussuunnitelman jalkauttamisen onnistumiseksi SYL ehdottaa kokemusten jakamiseen tarkoitettun keskustelufoorumin perustamista, jonka hallinnoimisesta vastaa Opetushallitus.
- Jokainen kunta on työnantajana velvollinen pitämään huolta henkilöstön säännöllisestä täydennyskoulutuksesta ja osaamisen kehittämisestä.
- Jokaiselle opettajalle ja johtajalle tulisi tehdä henkilökohtainen koulutus- ja kehityssuunnitelma vuosittain esimiesten kanssa käytävissä kehityskeskusteluissa.
- Perehdyttämiskoulutusta on tarjottava kaikille vastavalmistuneille ja opetustehtäviin siirtyville opettajille sekä vertaistukena että mentorointina. Myös johtajien perehdyttämiskoulutuksesta on huolehdittava.
- Uuden opetussuunnitelman jalkautumista tulee seurata ja trendiä perinteiset oppiainerajat ylittäviin kokonaisuuksiin tulee jatkaa. Lisäksi opettajien yhteistyötä opetuksen suunnittelussa ja opetuksessa tulee tukea.
- Laadukas koulutus tarvitsee rinnalleen toimivat tukipalvelut. Opintojen ohjausta on oltava riittävästi saatavilla koko peruskoulun ajan, eikä vain sen viimeisenä vuotena. Kouluihin on palkattava riittävä määrä opinto-ohjaajia

---

²²Taloudellinen tiedotustoimisto ry: "Kun koulu loppuu, 2017"
<https://www.kunkoululoppuu.fi/assets/uploads/2017/05/Kun-koulu-loppuu-nuorten-tulevaisuusraportti-2017_tiivistelm%C3%A4_19052017.pdf>

sekä laajennettava muun henkilöstön valmiuksia antaa oppilaille tietoa peruskoulun jälkeisistä vaihtoehtoista.

- Oppilas- ja opiskeluhuollon palveluihin kuuluvat kuraattori- ja psykologipalvelut sekä terveydenhoitajan palvelut tulee jatkossakin toteuttaa kouluissa ja oppilaitoksissa lähipalveluina palvelun tuottavasta tahosta riippumatta.
- Jokaisen kunnan on laadittava sivistyspoliittinen ohjelma, jonka toteutumista valtuusto seuraa vuosittain laadittavan sivistystoimen arviointiraportin avulla.
- Osaamistavoitteiden tulee täytyä luokka-asteelta toiselle siirryttäessä, eikä mukautettuja opetussuunnitelmia tule arvioida samaan tapaan normaalin suunnitelman kanssa.
- Erityisopettajien määrän täytyy korreloida tarpeen kanssa.

Vaikuttamistavoitteiden muotoilussa on hyödynnetty OAJ:n materiaaleja.

FSF:s åtgärdsförslag för att stöda livslångt lärande på grundskolenivån:

- För att framgångsrikt etablera den nya läroplanen föreslår FSF att man grundar ett diskussionsforum för att dela erfarenheter som administreras av Utbildningsstyrelsen.
- Som arbetsgivare är varje kommun skyldig att ordna regelbunden fortbildning för sin personal och utveckla deras kompetens.
- Varje år borde en personlig utbildnings- och utvecklingsplan utarbetas för varje lärare och föreståndare i samband med utvecklingssamtalen som förs med deras chef.
- Alla nyutbildade lärare som börjar undervisa ska erbjudas inskolning både som kamratstöd och mentorverksamhet. Man ska även se till att inskolning ordnas för föreståndare.
- Etableringen av den nya läroplanen ska följas upp och trenden mot helheter som överskrider de traditionella ämnesgränserna ska fortsätta. Dessutom bör man stöda samarbete lärare emellan i undervisningen och planeringen av undervisningen.
- Vid sidan om högklassig utbildning behövs fungerande stödtjänster. Det ska erbjudas tillräckligt med studiehandedning under hela grundskolan, inte endast under det sista året. Det ska anställas tillräckligt med studiehandedare till skolor, och den övriga personalens beredskap att ge eleverna information om alternativen efter grundskolan ska utvidgas.
- Kurator- och psykologtjänsterna samt hälsovårdartjänsterna som ingår i elev- och studerandehälsovårdens tjänster ska fortsättningsvis genomföras som närservice i skolorna och läroanstalterna, oberoende av instansen som producerar tjänsten.

- Varje kommun ska utarbeta ett bildningspolitiskt program, och kommunfullmäktige ska följa upp att programmet genomförs genom bildningssektorns utvärderingsrapporter som utarbetas årligen.
- För att gå vidare till nästa klass ska eleverna uppfylla kompetensmålen, och anpassade läroplaner ska inte bedömas på samma sätt som den normala planen.
- Antalet speciallärare ska korrelera med behovet.

OAJ:s material har utnyttjats då påverkansmålen utarbetats.

SYL's suggested measures for supporting lifelong learning in comprehensive education:

- In order to successfully implement the new curriculum, SYL suggests creating a discussions forum aimed at sharing experiences, administered by the Finnish National Agency for Education.
- As an employer, each municipality is responsible for offering regular further training and skills development for their personnel.
- A personal training and development plan should be drawn up for each teacher and director during the annual performance reviews with their manager.
- All new teachers and those taking up teaching duties must be offered introductory training through both peer support and mentoring. Introductory training for managers must also be seen to.
- The implementation of the new curriculum must be followed up, and the trend to create units which transcend the traditional subject borders should be continued. Teacher cooperation should be supported in planning and carrying out the teaching.
- A high-quality education requires well-functioning support services. There should be sufficient access to study guidance throughout comprehensive school, not just in its final year. A sufficient number of student counsellors should be hired, and the other staff members' ability to offer students information on the opportunities available after comprehensive school should be improved.
- The services of the school welfare officer and the school psychologist, which are included in the student health care services, should continue to be offered locally in schools, no matter who is providing the service.
- Every municipality must draw up an educational policy programme, and the municipal council will follow up that is gets carried out through an annual report from the education sector.
- Students must meet the learning outcomes before moving up a class, and adapted curricula should not be assessed in the same way as the regular curriculum.
- The number of special education teachers must correlate with the need for them.

Material created by the teachers' union OAJ has been used when drawing up these suggested measures.

Toisen asteen koulutus

Toisen asteen opintoihin hakeuduttaessa tehdään merkittävä valinta koulutuspolun tulevaisuudesta. Ammatillisen koulutuksen kohdalla voidaan vanhanaikaisesti ajatella opiskelijan jo sitoutuvan tietynlaiseen ammattiin tai vähintään ammattiosaamiseen. Tulevaisuusvaliokunnan lausunnossa (VNS 3/2016) todetaan ensimmäisen peruskoulun jälkeisen koulutusvalinnan olevan myös erityisen tärkeä syrjäytymisen ehkäisemisen näkökulmasta.²³ Toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jääminen tai koulutuksen keskeyttäminen lisää riskiä syrjäytyä tai jäädä tulevaisuudessa ilman töitä. Tulevaisuuden muuttuneilla työmarkkinoilla ja uudenlaisen osaamistarpeen takia SYL:n tavoite onkin, että kaikki Suomessa suorittavat vähintään toisen asteen tutkinnon. Toimenpiteenä SYL ehdottaa oppivelvollisuuden laajentamista toiselle asteelle 18 ikävuoteen saakka. Opiskelumateriaalien tulee olla toisen asteen tutkinto-opiskelijoille ilmaisia.

Toisen asteen koulutuksessa lukio on edelleen valtaosalle ensisijainen vaihtoehto. Kun koulu loppuu -tutkimuksessa (TAT) 7700 vastaajasta 62 % kertoo ensisijaiseksi hakukohteekseen lukion ja 25 % ammatillisen koulutuksen. Saman tutkimuksen mukaan päätös hakeutumisesta toiselle asteella tehdään kahdeksannen luokan aikana. Tätä tietoa vasten on ongelmallista, että opinto-ohjauksessa painotetaan ohjausta vasta peruskoulun viimeisenä vuonna. Oikeiden koulutusvalintojen lisäämisen edellytyksenä on SYL:n mielestä oppilashuollon ja opinto-ohjauksen resurssien kasvattaminen ja uudelleen ohjaaminen. Henkilökohtaista opinto-ohjausta tulee antaa etenkin riskiryhmille, kuten esimerkiksi peruskoulussa heikommin pärjänneille. Henkilökohtaisessa opinto-ohjauksessa tulee painottaa uraohjausta.

SYL pitää tärkeänä osaamisen kehittämisen monipuolisia mahdollisuuksia myös toisen asteen opintojen suhteen. Toisen asteen opintojen tulee olla laajasti tarjolla koko väestölle ja siksi SYL esittää avoimen ammatillisen koulutuksen perustamista. Ammatillinen koulutus tarjoaa monia osaamisen kehittämisen kannalta mielekkäitä sisältöjä, ja nämä tulisi avata laajemmin yleisölle.

Toisen asteen suorittamisen pitää tukea elinikäistä oppimista, ja siksi SYL näkee pitkää valmistautumista vaativat ylioppilaskirjoitukset vanhanaikaisena mallina. Tilalle SYL ehdottaa koko toisen asteen yhteistä osaamistasotestiä, joka testaa perustaitoja, oppimistaitoja ja tiedon soveltamista. Osaamistasotestiin ei tarvitsisi erikseen valmistautua, sillä se mittaisi senhetkistä osaamista. Toisen asteen yhteinen osaamistasotesti myös parantaisi ammatillisen koulutuksen käyneiden jatko-opintokelpoisuutta. Toisen asteen osaamistasotestin tai päättötodistusten ei tule olla pääsääntöinen väylä korkeakoulutukseen.

---

²³ Tulevaisuusvaliokunnan lausunto (TuVL 3/2016 vp):
<https://www.eduskunta.fi/F1/vaski/Lausunto/Sivut/TuVL_3+2016.aspx>

SYL:n toimenpide-ehdotukset elinikäisen oppimisen vahvistamiseksi toisella asteella ovat:

- Oppivelvollisuus pidennetään 18 ikävuoteen asti, jotta mahdollisimman moni jatkaisi peruskoulun jälkeen toiselle asteelle.
- Opinto-ohjauksen resursseja kasvatetaan ja ohjataan erityisesti riskiryhmien käyttöön.
- Toisen asteen opiskelijoille tarjotaan avoimen korkeakouluopetuksen kautta mahdollisuus tutustua eri aloihin ja niiden opintoihin ennen hakupäätöksen tekemistä. Suoritetut kurssit hyväksytään osaksi tutkintoa.
- Toisen asteen päättävälle järjestetään yhteinen osaamistasotesti, joka testaa perustaitoja, oppimistaitoja ja tiedon soveltamista.
  - Ks. toimenpide-ehdotusten osiot ammatillisen koulutuksen ja lukion kohdissa.

FSF:s åtgärdsförslag för att stöda livslångt lärande på andra stadiet:

- Läroplikten ska förlängas till 18 år så att så många som möjligt går vidare till andra stadiets utbildning efter grundskolan.
- Studiehandledningens resurser ska ökas och särskilt styras till riskgruppers bruk.
- Genom öppen högskoleundervisning erbjuds andra stadiets studerande möjligheten att bekanta sig med olika branscher och studierna inom dessa branscher innan de beslutar sig för vart de ska söka. Kurserna som genomförts ska godkännas som en del av examen.
- För studerande som avslutar andra stadiet ordnas ett gemensamt kompetenstest som testar grundläggande färdigheter, inlärningsfärdigheter och tillämpning av information.
  - Se delarna med åtgärdsförslag för yrkesutbildningen och gymnasiet.

SYL's suggested measures for supporting lifelong learning in secondary education:

- Compulsory education should be extended to 18 years so that as many young people as possible would move into secondary education after leaving comprehensive school.
- The resources for study guidance should be increased and allocated for the use of risk groups.
- Secondary students must be offered the opportunity to participate in open university education in order to learn about different fields and studies in those fields before choosing where to apply. These courses will be accepted as part of their exam.
- Students finishing secondary school should take a joint skills test which tests basic skills, learning skills and the ability to apply knowledge.
  - See the sections on suggested measures for vocational education and upper secondary schools.

Toisen asteen ammatillinen koulutus

Toisen asteen ammatillinen koulutus antaa ammattiosaamista, joka todennäköisesti johtaa opiskelijan tulevaan ammattiin. Suoraan peruskoulusta ammatilliseen koulutukseen suuntautuvan opiskelijan voi ajatella tekevän isomman päätöksen verrattaessa lukiossa opintojaan jatkaviin, koska opiskelupaikan lisäksi valitaan myös todennäköinen tulevaisuuden ammatti tai ammattiosaaminen. Tämän lisäksi toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneet hakeutuvat lukiotaustaisia harvemmin korkeakouluun. Ammatillisen koulutuksen tehtävänä olisi kuitenkin antaa laaja-alaisia valmiuksia jatkuvaan osaamisen kehittämiseen ja tarjota monipuolisia työuramahdollisuuksia.

Koska toisen asteen ammatillisen koulutuksen kohdalla opiskelijan tekemä valinta on tulevaisuuden kannalta todella merkityksellinen, SYL kannattaa mahdollisuutta tutustua ammatillisiin opintoihin avoimen ammatillisen koulutuksen kautta jo peruskoulun tai toisen asteen koulutukseen hakeutumisen nivelvaiheen aikana. Mahdollisesti suoritettavat kurssit voitaisi hyväksyä osaksi tutkintoa. Yhdistettynä edellä mainittuihin opinto-ohjauksen parannuksiin SYL uskoo toimenpiteiden vähentävän vääriä valintoja ja kasvattavan opiskelijoiden opiskelumotivaatiota, kun valinnat tehdään oman kokemuksen perusteella mielikuvien sijasta. Kokemuksen saaminen eri aloilta voisi myös osaltaan vähentää joidenkin alojen vahvaa sukupuolittuneisuutta.

Avoin ammatillinen koulutus olisi tärkeää myös aikuisopiskelijoille, koska ammatillisen koulutuksen tuottamalla osaamisella on tärkeä yhteiskunnallinen merkitys. Oman osaamisen täydentämiseen ja alan vaihtamiseen tulee olla selkeitä ja helposti saavutettavia keinoja. Avoin ammatillinen koulutus toimisi yhtenä tällaisena keinona. SYL:n mielestä avoimella opetuksella on lisäksi tärkeä merkitys elinikäisen oppimisen mahdollistamisen kannalta.

Amisbarometri 2015²⁴ paljastaa, ettei toisen asteen ammatillisen koulutuksen perässä juurikaan muuteta, vaan yli 82 % vastaajista valitsee ammatillisen koulutuksen omalta asuinalueeltaan tai sen läheltä. Näyttäisi siis siltä, että toisen asteen ammatillisen koulutuksen valitsevat painottavat enemmän alueellisia kuin laadullisia perusteita. Tällöin on erittäin tärkeää huolehtia, että myös pienten paikkakuntien koulutus täyttävää sille asetettuja tavoitteita. SYL:n mielestä koulutuksen järjestäjän tulee olla vastuussa siitä, että tutkinnon suorittanut täyttää tutkintoperusteiden osaamisvaatimukset. Toisen asteen ammatilliseen koulutukseen hakeuduttaessa opiskelijalla täytyy olla varmuus siitä, että jokainen koulutusta antava yksikkö antaa vaatimukset täyttävää opetusta.

---

²⁴ Opiskelun ja Koulutuksen Tutkimussäätiö OTUS: "Amisbarometri 2015"
<<http://www.amisbarometri.fi/>>

Käynnissä oleva ammatillisen koulutuksen reformi uudistaa opetusta ja painottaa yksilöllisiä koulutuspolkuja. SYL:n mielestä reformin yhteydessä tulee kuitenkin varmistaa riittävä kontaktiopetuksen säilyminen. Kontaktiopetuksella tarkoitetaan tässä yhteydessä opetustilannetta, jossa opettaja on läsnä. Amisbarometrin mukaan lähes 61 % ei käytä aikaa opintoihinsa varsinaisten oppituntien ulkopuolella. Hieman alle 30 % ilmoittaa käyttävänsä opintoihin omaa aikaa 1–5 tuntia viikossa. Myöskään kotitehtäviin ei juurikaan raportoitu käytetyn aikaa. Tällaisessa tilanteessa on SYL:n mielestä vaarana, että kontaktiopetuksen vähentyminen vähentää samalla itse opiskeluun käytettyä aikaa, jolloin tutkintoperusteiden osaamisvaatimukset eivät välttämättä täyty. Kontaktiopetuksen merkitystä korostaa barometrin data, jonka perusteella opettajan läsnäolo on selvästi kasvattanut opiskeluun käytettyä aikaa: lähes 30 % kertoi silloin käyttävänsä opiskeluun aikaa 26–30 tuntia ja 17 % yli 30 tuntia viikossa.

SYL:n mielestä toisen asteen ammatillisen koulutuksen tulee olla nykyistä monimuotoisempaa, ja erityisesti työelämä- ja perustaitoja tulee opettaa nykyistä enemmän. Työelämän murroksessa geneeriset taidot ja oppimaan oppiminen ovat välttämättömiä asioita, ja niiden opettamiseen täytyy panostaa myös ammatillisessa koulutuksessa. KARVIN matemaattisen osaamisen selvityksen (2017) arviointituloksessa havaittiin 79 % ammatillisen koulutuksen opiskelijoista jäävän matematiikassa alimmalle osaamistasolle, ja arvioinnissa heikoiten pärjänneet taantuivat peruskoulun kolmannen luokan tasolle.²⁵ Tällainen tilanne on SYL:n mielestä täysin kestävä, ja matematiikan opetuksen laatua tulee parantaa. Lisäksi erityisesti äidinkielen ja englannin opettamista tulisi lisätä muutamalla kurssilla matematiikan rinnalla. Yleissivistävien aineiden opiskelua ei saa laiminlyödä työssäoppimisen kustannuksella.

Amisbarometrin perusteella SYL ennakoii opiskelijoiden vastustavan tällaista ehdotusta. Opetusta yhteisissä aineissa haluaa vähentää hieman alle 23 % vastanneista ja 62 % on tyytyväisiä nykyisiin opetusmääriin. Koska usean toisen asteen ammatillisen opiskelijan perus- ja geneeriset taidot ovat KARVIN julkaiseman selvityksen mukaan heikot, on oletettavaa, että vaikeaksi koettujen asioiden opiskelu tuntuu epämiellyttävältä. SYL:n mielestä on kuitenkin välttämätöntä varmistaa perustaitojen riittävä hallinta ja kyky elinikäiseen oppimiseen. Erityisen tärkeää tämä on toisen asteen ammatillisen koulutuksen kohdalla, koska merkittävällä osalla opiskelijoista opintopolku päättyy amiksen jälkeen. Barometrin mukaan 42 % vastaajista ei ilmoittanut haluaan jatkaa opintojaan. Tällöin on suuri riski siihen, etteivät mahdolliset puutteet osaamisessa korjaannu enää myöhemmin elämässä.

Opintomuodoilla ja pedagogisesti laadukkaalla opetuksella on tärkeä merkitys myös reformissa. Amisbarometrin mukaan yli 70 % vastaajista ei halua lisätä omaan opiskeluun liittyvää itsenäisen työn määrää, vaan kokee opettajan antaman oman alan

---

²⁵ Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI: "Matemaattinen osaaminen toisen asteen koulutuksen lopussa" <https://karvi.fi/app/uploads/2017/03/KARVI_0117.pdf>

opetuksen määrän hyvänä. Koska opiskelijat saattavat kokea motivaation laskua itselleen epämiellyttävissä opetusmuodoissa, ei opetusta tulisi siirtää nykyistä enempää opiskelijan omalle vastuulle. SYL:n mielestä myös työssä oppimisen tulee olla selkeästi ohjattua, ja opiskelijalla on oltava oikeus jatkuvaan ohjaukseen harjoittelujakson aikana. Tämän lisäksi opiskelijan on saatava palautetta omasta kehittymisestään koulutuksen aikana ja siitä, miten hän voi täydentää osaamisessaan mahdollisesti olevia puutteita.

Opetustarjonnan tulee muodostaa opiskelijalle mielekäs kokonaisuus koko lukuvuoden ajan. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opetuspäivien pituudet vaihtelevat paljon. Opiskelumotivaation ja rutiinin ylläpitämiseksi olisi SYL:n mielestä parempi järjestää opetusta pääsääntöisesti klo 9–15 välillä. Lyhyemmät päivät, jolloin opiskelijan tulisi saapua kouluun pariin tunniksi kenties pitkienkin matkojen päästä, eivät ole motivoivia. Lukuvuoden ympäri toteutettu mielekäs koulutustarjonta tarkoittaa myös sitä, että koulutussopimus ei saa kestää yhtäjaksoisesti liian kauan. Työssäoppiminen ei saisi vastata työssäkäyntiä.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijoista noin 35 % ei koe saavansa haluamaansa tukea opinto-ohjaajalta. Usein vastuu opiskelijan ohjauksesta on opettajalla. Tilanteessa, jossa opettajat käytännössä tekevät opinto-ohjaajien tehtäviä, tulee huolehtia opettajien täydennyskoulutuksesta. Opettajien täydennyskoulutuksesta tulee huolehtia myös erityisopettajien kohdalla. Amisbarometrin mukaan 37 % niistä opiskelijoista, joilla on oppimisvaikeuksia raportoi saavansa eniten tukea opettajaltaan. Tukea lähipiiriltään kertoi saavansa 26 %, ja vain 22 % opiskelijoista kertoi saaneensa tukea erityisopettajalta. Koska monet opettajat tekevät käytännössä erityisopettajan töitä, tulee SYL:n mielestä heidän asianmukaisesta koulutuksestaan pitää huolta.

SYL ehdottaa, että toisen asteen ammatillisen koulutuksen aikana opiskelijoilla olisi mahdollisuus tutustua korkeakouluopintoihin ja eri aloihin avoimen yliopiston ja avoimen AMK:n kurssien kautta. Tutustuminen toteutettaisiin verkko-opetuksena MOOC-kursseilla (Massive Open Online Course) alueellisen tasa-arvon turvaamiseksi, mutta myös osallistuminen avoimen kontaktiopetukseen on vaihtoehto niille, joille välimatka ei muodostu esteeksi. Suoritetut tutustumiskurssit hyväksyttäisiin osaksi tutkintoa, jos opiskelija valitaan tutkinto-opiskelijaksi. SYL toivoo kokeilukurssien vähentävän vääriä alavalintoja, kun opiskelijat tekevät valinnan omien kokemustensa perusteella, jolloin mielikuvilla ja asenteilla on valintojen kannalta vähemmän merkitystä. SYL toivoo eri aloihin tutustumisen myös vähentävän alojen sukupuolittuneisuutta.

Ammatillisessa koulutuksessa voitaisiin SYL:n mielestä myös laajemmin hyödyntää oppisopimusta työssäoppimisen sijasta tai rinnalla, koska se on järjestelmänä hieman selkeämpi. Oppisopimus on tapa suorittaa tutkinto, ei erillinen tutkinto. Oppisopimus on työnantajan, työntekijän ja koulutuksen järjestäjän välinen sopimus, joka on yhtä

sitova kuin työsopimus.²⁶ Työntekijän eli oppisopimuksessa opiskelijan on oltava vähintään 15-vuotias. Työnantajan on sitouduttava kouluttamaan työntekijää ammattiin työpaikalla. Oppisopimukseen vaaditaan henkilökohtainen opiskeluohjelma, joka laaditaan opetushallituksen vahvistamien tutkinnon perusteiden pohjalta.

Oppisopimuksella voi opiskella ammatillisen perustutkinnon ja ammatti- tai erikoisammattitutkinnon käytännön työtehtäviä tekemällä, joiden lisäksi tutkintoon kuuluu yleensä myös muutama koulutuspäivä. Ammatti- tai erikoisammattitutkinnon kohdalla oppisopimus toimii valmistavana koulutuksena näyttötutkintoon, eli tutkintoa ei saa opetussuunnitelmaperusteisena, kuten ammatillisen perustutkinnon yhteydessä. Aikuisten oppisopimuskoulutus ja erikoiskoulutus ovat opetushallituksen hallinnon alaisuudessa.

Oppisopimuksella ja työpaikalla tapahtuvassa koulutuksessa suoritetaan täsmälleen sama tutkintokoulutus kuin on suoritettavissa oppilaitoksessa lukemalla, kursseilla istumalla ja tenttimällä. Käytännön harjoittelu ja oppiminen palvelevat usein alakohtaista opetusta paremmin, sillä opettaminen ja toisaalta myös opitun mittaaminen on yksiselitteisempää. Lisäksi oppisopimuskoulutus sopii työn oheen. Minkä tahansa ammatillisen näyttötutkinnon voi opiskella oppisopimuksella. Yrittäjät voivat kouluttaa itseään oppisopimuksella omassa yrityksessään.

Yleensä opiskelija hankkii itse oppisopimustyöpaikan ja paikalliset oppisopimuskeskukset tai -toimistot vastaavat oppisopimuksen tekemisestä sekä koulutuksen suunnittelusta. Suurin osa, noin 70–80 %, oppimistavoitteista saavutetaan käytännön työtehtäviä tekemällä. Koulutusta voidaan järjestää myös työpaikan ulkopuolella koulutuspäivinä oppisopimuskeskuksissa. SYL:n mielestä oppisopimuskoulutus lisää koulutuksen joustavuutta ja palvelee täten erilaista oppijuutta.

SYL:n toimenpide-ehdotukset elinikäisen oppimisen tukemiseksi ammatillisessa koulutuksessa ovat:

- Ammatillista koulutusta tarjotaan avoimen ammatillisen koulutuksen kautta.
- Peruskoulun opiskelijoille tarjotaan avoimen ammatillisen koulutuksen kautta mahdollisuus tutustua alaan ja sen opintoihin ennen hakupäätöksen tekemistä.
- Toisen asteen ammatillista koulutusta antavat yksiköt täyttävät osaamisperusteet.
- Opiskelijoille taataan eheä kontaktiopetustarjonta koko lukuvuoden läpi.
- Geneeriset taidot (tai perustaidot äidinkieli, englanti, matematiikka) ja niiden opettaminen on sisällyttävä osaksi toisen asteen ammatillisia tutkintoja.
- Jos opintojen ohjausvastuu siirtyy enemmän opettajille, on heidän täydennyskoulutuksestaan huolehdittava.

---

²⁶ Opetushallitus: "oppisopimus"

http://www.oph.fi/koulutus_ ja_tutkinnot/ammattikoulutus/oppisopimuskoulutus

- Ammatillista koulutusta suorittavien jatko-opintokelpoisuutta kehitetään toisen asteen loppuksi tehtävien osaamistasotestien kautta.
- Ammatillisen koulutuksen opiskelijoille tarjotaan avoimen korkeakouluopetuksen kautta mahdollisuus tutustua alaan ja sen opintoihin ennen hakupäätöksen tekemistä. Suoritetut kurssit hyväksytään osaksi tutkintoa.

FSF:s åtgärdsförslag för att stöda livslångt lärande inom yrkesutbildningen:

- Yrkesinriktad utbildning erbjuds genom öppen yrkesinriktad utbildning.
- Genom den öppna yrkesutbildningen erbjuds elever i grundskolan möjligheten att bekanta sig med branschen och dess studier innan de beslutar sig för vart de ska söka.
- Enheter som erbjuder yrkesinriktad utbildning på andra stadiet ska uppfylla kompetensgrunderna.
- Studerandena garanteras ett sammanhängande utbud av kontaktundervisning genom hela läsåret.
- Generiska färdigheter (eller de grundläggande färdigheterna modersmål, engelska, matematik) och undervisningen i dessa ämnen ska inkluderas i yrkesinriktade examina på andra stadiet.
- Om ansvaret för att styra studierna överförs mer till lärarna måste man se till att erbjuda dem fortbildning.
- Behörigheten till fortsatta studier för dem som avlägger en yrkesinriktad utbildning utvecklas genom kompetenstest som genomförs i slutet av andra stadiet.
- Genom öppen högskoleundervisning erbjuds yrkesstuderande möjligheten att bekanta sig med branschen och dess studier innan de beslutar sig för vart de ska söka. Kurserna som genomförts ska godkännas som en del av examen.

SYL's suggested measures for supporting lifelong learning in vocational education:

- Vocational education will be offered through open vocational education.
- Through open vocational education students in comprehensive school will be offered the chance to get to know a field and studies in that field before choosing where to apply.
- Schools offering secondary vocational education will meet the basic competence requirements.
- The students will be offered a coherent supply of contact teaching throughout the academic year.
- Generic skills (or the basic skills: mother tongue, English and maths) and the teaching in these must be included in secondary vocational degrees.

- If the responsibility for directing the studies is transferred more onto teachers they must be offered further training.
- The ability for students in vocational education to continue their studies after graduating must be improved through a skills test which students take at the end of secondary education.
- Vocational students must be offered the opportunity to participate in open university education in order to learn about a field and studies in that field before choosing where to apply. These courses will be accepted as part of their exam.

Lukio

Kun koulu loppuu -selvityksen mukaan lukio on valtaosalle peruskoulun päättävistä ensisijainen kouluttautumismuuttamisvaihtoehto. Tilastokeskus raportoi lukiokoulutuksen opiskelijamäärien laskevan 0,5 % vuoden 2016 tasosta, mutta lukion suosion laskemisesta ei SYL:n mielestä voida kuitenkaan puhua. Lukiokoulutuksen perässä ollaan myös valmiita muuttamaan toiselle paikkakunnalle, mikä on selkeä ero toisen asteen ammatilliseen koulutukseen, vaikkakin oman alueen lukio on edelleen suosittu vaihtoehto.

Lukioissa on käytössä peruskoulun käyttämä 4–10-arvosteluasteikko. Ammatillisen koulutuksen reformin myötä ammatillista koulutusta arvioidaan toisella asteella viisiportaisella asteikolla. Samaa viisiportaista arvosteluasteikkoa käytetään myös korkeakouluissa. SYL:n mielestä lukioissa tulisi luopua nykyisestä peruskoulun arviointijärjestelmästä ja siirtyä viisiportaiseen arviointiin. Tällaisen muutoksen myötä toisella asteella ja korkeakouluissa olisi kaikilla yhtenevä arviointijärjestelmä, mikä edistäisi yhteismitallisuutta.

Opiskelu on SYL:n mielestä motivoivaa silloin, kun opiskelija voi valita mahdollisimman vapaasti opiskeltavat aineensa. Lukioilla on kuitenkin tärkeä rooli yleissivistävää koulutusta antavana koulutuksen järjestäjänä, joten on tärkeää, että opiskelija opiskelee jokaista ainetta ainakin muutaman kurssin verran. Lukioissa nyt vuoden käytössä ollut uusi opetussuunnitelma vastaa tähän tarkoitukseen hyvin ja SYL haluaa kiittää sen valmistelusta. Opiskelijan on helpompi tehdä valintansa myöhemmin koulutuspolun varrella tutustumalla monipuolisesti kaikkiin aineisiin.

Ylioppilaskirjoitukset ovat raskas ja stressiä aiheuttava koe. Tämä näkyy opiskelijoiden väsymyksenä. Kun koulu loppuu -tutkimuksessa vastanneista miehistä 17 % ja naisista 38 % oli jo helmikuussa päättänyt pitää väli vuoden. Tilastokeskuksen vuoden 2015 julkaisun perusteella sukupuolierot kuitenkin tasoittuvat, koska naisista 77 % ja miehistä 73 % haki korkeakoulutukseen. Yleensä väli vuoden pitämistä syytetään korkeakoulujen opiskelijavalintaa, mutta erityisesti lukiossa opiskelun kuormittavuudella on myös vaikutusta asiaan. Väli vuoden pitäminen lukion jälkeen on päätös, joka on kasvattanut suosiotaan opiskelijoiden keskuudessa. Kun tähän lukuun lisätään opiskelijat, jotka väsyvät kesken opiskelijavalintojen tai eivät halua vastaanottaa muuta kuin ensisijaista opiskelupaikkatoivettaan, nousee korkeakoulutuksen ulkopuolelle jäävien uusien ylioppilaiden määrä lähes 70 prosenttiin.

Lukiossa opiskelu ja sen arviointi painottuvat vahvasti ylioppilaskirjoituksiin. Lukioiden ranking-listaukset ja opiskelijoiden taitotaso arvioidaan pitkälti kirjoitusten avulla, vaikka opiskelijan oppimisen kannalta olisi perusteltua seurata kolmen vuoden aikana tapahtuvaa kehitystä yksittäisen suorituksen sijaan. SYL pelkää lukion yleissivistävän roolin katoavan, jos lukiossa opiskelun päätarkoitus keskittyy

ainoastaan kirjoituksissa menestymiseen. Elinikäisen oppimisen kannalta on SYL:n mielestä tärkeää, että opintoja tehdään niiden itsensä antaman osaamisen vuoksi, ei yksittäistä koetta varten.

Ylioppilaskirjoitukset ohjaavat vahvasti opiskelua ja opettamista lukiossa. KARVIN matemaattista osaamista mittaavan selvityksen (2017) mukaan matematiikan kirjoittamatta jättävien opiskelijoiden matematiikan osaaminen ei kehity lukion aikana, vaan se on peruskoulun yhdeksännen luokan tasolla. SYL:n mielestä tämä kertoo selkeästi lukiossa olevasta ajatusmallista, jossa asioita ei tarvitse opetella ja osata, jos niitä ei kirjoiteta ylioppilaskirjoituksissa. Tällaisessa tilanteessa lukio ei enää palvele yleissivistävänä toisen asteen koulutuksena vaan sen pääpaino on kirjoituksiin valmistautumisessa. SYL:n mielestä osaamisen tulisi kehittyä koko lukio-opiskelun ajan eikä vasta kirjoituksiin valmistautuessa. SYL toivookin, että lakkauttamalla ylioppilaskirjoitusjärjestelmän ja kirjoituksia varten pänttäämisen lukion opiskelu ja opetuskulttuuri kehittyisivät jälleen yleissivistävää osaamista korostaviksi. Kirjoituksista luopuminen helpottaisi myös lukiossa opiskelevien stressiä ja ehkäisisi loppuunpalamista.

Ylioppilaskirjoitukset ovat raskas koejärjestelmä, jolla on vahvat perinteet. Ikäluokan testaaminen ja kirjoitusten hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa ovat pitkään juurrutettuja ajatusmalleja. Suomessa on kuitenkin nyt jo käytössä toisen asteen ammatillisen koulutuksen puolella malli, jossa valmistuvan ikäluokan systemaattista testausta ja opittujen asioiden uudelleen kysymistä ei tarvita. Tämä ei kuitenkaan ole estänyt toisen asteen ammatillisen koulutuksen suorittaneita hakemasta ja pääsemästä korkeakouluihin. Ylioppilaskirjoituksia myös perustellaan sillä, etteivät lukioden päättötodistukset olisi yhteismitallisia. Ammatillisen koulutuksen todistusten kohdalla samasta haasteesta ei puhuta, mikä on SYL:n mielestä ristiriitaista ja epätasa-arvoistavaa. Kaikkien koulutusasteiden päätteeksi annettavien päättötodistusten tulee olla yhteismitallisia.

SYL:n mielestä ylioppilaskirjoitukset eivät palvele opiskelijavalintajärjestelmää, koska ne eivät ohjaa tutustumaan yksittäisiin aloihin ja aiheuttavat suuren kuormittavuutensa takia välivuosia. SYL:n ratkaisut abikevään kuormittavuuden vähentämiseksi ovat kirjoitusten lakkauttaminen ja aiemmin mainittu osaamistasotesti. Kirjoituksiin valmentamiseen käytetyt ohjausresurssit tulee SYL:n mielestä siirtää opiskelijoiden (ura)ohjaukseen, joka osaltaan vähentäisi vääriä alavalintoja.

SYL ehdottaa, että lukion samoin kuin ammatillisen koulutuksen aikana opiskelijoilla olisi mahdollisuus tutustua korkeakouluopintoihin ja eri aloihin avoimen yliopiston ja avoimen AMK:n kurssien kautta. Tutustuminen toteutettaisiin verkko-opetuksena MOOC-kursseilla alueellisen tasa-arvon turvaamiseksi, mutta myös osallistuminen avoimen kontaktiopetukseen on vaihtoehto niille, joille välimatka ei muodostu esteeksi. Myös erilaiset sisäänpääsykurssit, jotka voidaan järjestää esimerkiksi

avoimina verkkokursseina, ovat mahdollinen tapa kehittää opiskelijavalintaa. Käytäntö on osin olemassa jo esimerkiksi Helsingin yliopiston tietojenkäsittelytieteen laitoksen sisäänotossa. Suoritetut tutustumiskurssit hyväksytään osaksi tutkintoa, jos opiskelija valitaan tutkinto-opiskelijaksi. SYL toivoo kokeilukurssien vähentävän vääriä alavalintoja, kun opiskelijat tekevät valinnan omien kokemustensa perusteella, jolloin mielikuvilla ja asenteilla on valintojen kannalta vähemmän merkitystä. Eri aloihin tutustuminen myös mahdollisesti vähentäisi joidenkin alojen sukupuolittuneisuutta.

Lukioiden opinto-ohjausta on edelleen tarpeen kehittää. Yhteiset tunnit suurissa ryhmissä eivät palvele opinto-ohjauksen tarkoitusta, koska opiskelijoiden on tehtävä yksilöllisiä valintoja oman uransa ja tulevaisuutensa suhteen. Suomen Lukiolaisten liiton Rakas, kamala opo (2017) -tutkimuksessa käy ilmi, että jatko-opintoihin ohjaamisen osalta opiskelijat jakautuvat selkeästi saamansa ohjauksen suhteen tyytyväisiin sekä epätietoisiin ja kriittisiin.²⁷ Tutkimuksen mukaan opiskelijat eivät myöskään kokeneet opinto-ohjauksen auttavan omien vahvuuksien tai kehityskohteiden tunnistamisessa, jotka ovat ensisijaisia taitoja elinikäisen oppimisen kannalta ja tärkeässä roolissa myös uravalinnoissa.

SYL:n mielestä lukio-opetuksen ja opinto-ohjauksen tulee opettaa lukiolaisille omien vahvuuksien tunnistamista, ongelmanratkaisulähtöistä oppimista suorittamisen sijaan ja sisällön arvostamista määrän sijaan. Loppuunpalamisen kulttuuri ja huono kilpailuhenki säilyvät myös korkeakouluopintoihin ja myöhemmin työelämään, jos opiskelijat sellaiseen lukiossa opetetaan.²⁸ SYL ehdottaa, että jokaisella opiskelijalla tulisi olla henkilökohtaista uraohjausta. Opinto-ohjauksen ei tule painottua vain lukion viimeiseen vuoteen. Opetussuunnitelmassa opinto-ohjaukseen on lisätty toinen pakollinen kurssi, mutta SYL:n mielestä ryhmäohjauksen lisääminen ei ole ratkaisu lukion opinto-ohjauksen ongelmiin. Siltä osin kuin opettajat ovat vastuussa opinto- tai uraohjauksesta, tulee heidän täydennyskoulutuksestaan huolehtia.

SYL:n toimenpide-ehdotukset elinikäisen oppimisen tukemiseksi lukiokoulutuksessa ovat:

- Lukiolakiin säädetään lukiolaisten oikeudesta erityisopetukseen.
- Lukion arvosteluasteikko muutetaan viisiportaiseksi.
- Ylioppilaskirjoituksista luovutaan.
  - Tilalle luodaan koko toisen asteen päätteeksi suoritettava osaamistasotesti, joka testaa perustaitoja, oppimistaitoja ja tiedon soveltamista.
  - Lukion arvostelussa päättötodistuksen tulee olla yhteismitallinen. Lukion suorittaminen päättötodistukseen ja osaamistestaukseen tähdäten lisää elinikäistä oppimista ja vähentää ulkoa opettelua.

²⁷ Suomen Lukiolaisten Liitto: Rakas, kamala Opo -tutkimus

²⁸ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: "Työikäisten toiminta- ja työkyky"

<<https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/vaeston-toimintakyky/tyoikaisten-toiminta-ja-tyokyky>>

- Lukion opiskelijoille tarjotaan avoimen korkeakouluopetuksen kautta mahdollisuus tutustua alaan ja sen opintoihin ennen hakupäätöksen tekemistä. Suoritetut kurssit hyväksytään osaksi tutkintoa.
- Lukion opinto-ohjausta parannetaan tarjoamalla opiskelijoille henkilökohtaista ohjausta ja uraneuvontaa.
- Jos opintojen ohjausvastuu siirtyy enemmän opettajilla, on heidän täydennyskoulutuksestaan huolehdittava.

FSF:s åtgärdsförslag för att stöda livslångt lärande inom gymnasieutbildningen:

- En bestämmelse om gymnasieelevernas rätt till specialundervisning ska införas i gymnasielagen.
- Gymnasiets bedömningskala ändras så att den består av fem olika vitsord.
- Man ska avstå från studentskrivningarna.
  - De ska ersättas med ett kompetenstest som genomförs i slutet av andra stadiet som testar grundläggande färdigheter, inlärningsfärdigheter och tillämpning av information.
  - Avgångsbetyget ska vara jämförbart med övriga skolors bedömning. Att genomföra gymnasiet med avgångsbetyget och kompetenstestet som mål ökar livslångt lärande och minskar lärande utantill.
- Genom öppen högskoleundervisning erbjuds gymnasiestuderande möjligheten att bekanta sig med branschen och dess studier innan de beslutar sig för vart de ska söka. Kurserna som genomförts ska godkännas som en del av examen.
- Gymnasiets studiehandledning förbättras genom att erbjuda studerandena personlig handledning och karriärvägledning.
- Om ansvaret för att styra studierna överförs mer till lärarna måste man se till att erbjuda dem fortbildning.

SYL's suggested measures for supporting lifelong learning in upper secondary school:

- Regulations on upper secondary school students' right to special education will be included in the Upper Secondary Schools Act.
- The grading scale for upper secondary schools will be changed to consist of five grades.
- The matriculation examination will be abolished.
  - It will be replaced with a skills test taken at the end of secondary education which tests basic skills, learning skills and the ability to apply knowledge.
  - The assessment for the upper secondary school certificate must be comparable to other final certificates. Studying at upper secondary school while aiming for the upper secondary school certificate and the skills test will improve lifelong learning and reduce the amount of learning by heart.

- Upper secondary students must be offered the opportunity to participate in open university education in order to learn about a field and studies in that field before choosing where to apply. These courses will be accepted as part of their exam.
- Study guidance in upper secondary schools must be improved by offering personal guidance and career guidance to students.
- If the responsibility for directing the studies is transferred more onto teachers they must be offered further training.

Korkeakoulutus

Yliopistot on 800-vuotisen historiansa aikana totuttu näkemään eräänlaisina tiedon holveina. Niihin opiskelemaan ovat päässeet vain harvat, jotka on vihitty tieteellisen yhteisön täysivaltaisiksi jäseniksi suoritusten, kuulustelujen ja oppiarvojen keinoin. Samalla he ovat päässeet osallisiksi sellaisesta tiedosta, joka on vain suljetun yhteisön saatavissa, ja jota vain yhteisön jäsenet osaavat oppimillaan taidoilla hyödyntää. Korkeakoulutuksen massoittumisen myötä tällainen erottelu on toki vähemmän räikeää kuin ennen, mutta sen perusta on silti edelleen nähtävissä suomalaisessakin korkeakoulujärjestelmässä. Niin ammattikorkeakoulun kuin yliopistonkin koulutus on nykyään rajattu vain osalle kansasta.

Tietotekniikan kehitys on hiljalleen murtamassa mainitun tiedon monopolin. Digitaalinen data, laskentatehon kasvu ja maailmanlaajuinen verkottuminen aiheuttavat sen, että tiedon sijainnilla ja määrällä on koko ajan vähemmän merkitystä. Tiedonsaannin tiellä olevat esteet muuttuvat keinotekoisiksi. Sama pätee koulutukseen: jo nyt on mahdollista oppia ja kartuttaa osaamistaan useita eri kanavia pitkin. Digitaaliset oppimismateriaalit, verkkokurssit ja MOOCit ovat osa tätä kehitystä.

Tiedon ja koulutuksen avoimuus tulee muuttamaan korkeakoulujen roolia ja funktiota. Jos jonkin peruskurssin sisällöt ovat saatavilla muualta yhtä nopeasti, vaivattomasti ja oppimisen kannalta laadukkaasti, miksi tehdä kurssia alusta asti itse? Tämä tulee hämärtämään nykyisin selkeää korkeakoulun ja avoimen korkeakoulun rajaa. Lähiopetuksessa keskitytään laadukkaaseen pedagogiikkaan, sosiaalisten taitojen kehittämiseen ja ylipäätään kaikkeen siihen, mitä tietoverkon yli ei voi kokea. Aika näyttää, syntyykö avautuvan korkeakoulun sisälle jonkinlainen uusi suljettu piiri, joka nauttii parhaasta ohjauksesta ja edellytyksistä oppimiseen. Yliopisto-opintojen aikana muodostuva vertaisten verkosto on keskeinen hyöty paitsi opintojen aikana, myös työelämässä.

Avoimuus muuttaa myös korkeakoulujen roolia suhteessa yhteiskuntaan. Korkeakoulujen yhteiskunnallinen vuorovaikutus vahvistuu ja saa uudenlaisia muotoja. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat kuluneen vuosikymmenen aikana yliopistoihin syntyneet yrittäjäyhteisöt. Vuorovaikutusta voidaan luoda määrätietoisesti ja ylhäältä päin johtamalla, mutta korkeakoulut – etenkin yliopistot – antautuvat yhä laajempaan ja vaikuttavampaan yhteiskunnalliseen vuoropuheluun myös ruohonjuuritasolla.

Avoimen koulutuksen lisääntymisen ja yleistymisen ohella SYL luottaa edelleen valtiolähtöiseen koulutusmäärien ja -tarpeiden ennakkointiin. Tutkimukseen perustuva ennakkointi antaa parhaat edellytykset arvioida koulutuksen muutoksia niiden vaikeasta ennustettavuudesta huolimatta.

Tutkimustiedon avoimuuden tiellä on vielä suuria esteitä. Tutkimukseen käsiksi pääsemiseen tarvitaan usein kalliita lisenssejä tai maksuja, joita jopa korkeakoulut saattavat miettiä kahdesti yksityishenkilöistä puhumattakaan. Tieto on siis edelleen lähinnä korkeakouluun sidotun yhteisön käytössä. Tämä on oman osaamisen kehittämisen kannalta yksilölle absurdi tilanne. Tutkimustiedon laaja avoimuus parantaisi valtavasti oman alan aallonharjalla pysymistä ja helpottaisi lisääntyvää täydennyskoulutuksen tarvetta.

Suomen korkeakoulujärjestelmä muodostuu kahdesta, profiililtaan ja tehtäviltään toisistaan eroavasta sektorista: ammattikorkeakouluista ja yliopistoista. Erilaisten tehtävien takia myös koulutuksien tuottama osaaminen on suurelta osin erilaista. Yhteneväisyyksiä kuitenkin löytyy, ja tutkinnon tuottaman osaamisen kannalta järkevää yhteistyötä voi tehdä korkeakoulujen välillä myös sektorien yli. Tutkinnon antava korkeakoulu antaa itse pääosan tutkinnon kannalta keskeisestä opetuksesta.

Maailma pienenee jatkuvasti, ja työmarkkinoiden ja tutkimuksen globalisoitumisen myötä myös korkeakoulutuksesta on tullut globaalia. Moni suomalainen käy ulkomailla opiskelemassa vähintään vaihto-opiskelijana. Vaikkei fyysisesti oleskelumaata vaihtaisikaan, on kuitenkin mahdollista tutustua ulkomaisten korkeakoulujen tarjontaan erinäköisten avointen tai verkko-opintojen kautta, opiskella kotimaassa vieraskielisessä koulutusohjelmassa tai muuten laajentaa kokemustaan opiskelusta perinteisen suomalaisen kontekstin ulkopuolelle. Jokaiseen korkeakoulututkintoon tuleekin vastaisuudessa kuulua kansainvälistymisjakso.

Korkeakoulutuksen tuoman osaamisen kuvaaminen on noussut keskeiseksi haasteeksi eurooppalaisen korkeakoulualan muotoutuessa. Vastaukseksi on tarjottu kansallisia osaamisen viitekehyksiä ja osaamisperustaisten opetussuunnitelmien käyttöön ottamista. Työ viitekehysten kehittämiseksi Euroopan ja Suomen tasolla on vielä kesken, eikä korkeakoulutusta välttämättä kaikilla tasoilla vielä suunnitella osaamisen pohjalta – tässä tosin ammattikorkeakoulut näyttäisivät olevan selvästi yliopistoja edellä.²⁹ Suhteellisen yhtenäisten, osaamiseen pohjautuvien opetussuunnitelmien avulla on helpompaa tunnistaa ja tunnustaa valmista osaamista sekä kehittää koulutusta muuttuvan toimintaympäristön mukana. Oppimista tukee myös opiskelijan oman osaamisen reflektointiin ja kehittämiseen tähtäävä ohjaus. Kaikille koulutuksesta kiinnostuneille tulee olla kurssin tarkkuudella selvää, miten tutkinto suhtautuu muihin tutkintoihin ja mitä osaamista se suorittajalleen antaa.

SYL:n toimenpide-ehdotukset elinikäisen oppimisen vahvistamiseksi korkeakouluissa ovat:

- Tutkimustiedosta tehdään entistä saavutettavampaa kaikille esimerkiksi avaamalla tietokannat ja kirjastopalvelut.
- Korkeakoulut laativat opetussuunnitelmansa osaamisperustaisiksi.

---

²⁹ Pyykkö 2014, 11.

- Korkeakoulututkintoihin sisällytetään kansainvälistymisjakso.

FSF:s åtgärdsförslag för att stöda livslångt lärande inom högskolorna:

- Forskningsdata görs ännu mer lättillgängliga för alla till exempel genom att öppna databaser och bibliotekstjänster.
- Högskolorna utarbetar kompetensbaserade undervisningsplaner.
- En internationaliseringsperiod inkluderas i högskoleexamina.

SYL's suggested measures for supporting lifelong learning in higher education:

- Research data must be made more accessible for all e.g. by opening databases and library services.
- Universities should make their curricula more skills based.
- A period of internationalisation must be included in university degrees.

Avoim korkeakoulutus

Suomessa korkeakoulutasoisia opintoja tarjoavat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen lisäksi avoimet yliopistot ja avoimet ammattikorkeakoulut. Niillä on kaksi perustehtävää: tarjota koko kansalle sivistävää opetusta sekä järjestää valikoidusti korkeakouluopetusta. Esimerkiksi yliopistojen kesäopinnot ovat monesti avoimen yliopiston järjestämiä.

Avoim korkeakoulutus on nimensä mukaisesti avointa kaikille. Avoimet korkeakoulut toimivat lähes kaikkien tutkintoja myöntävien korkeakoulujen rinnalla, ja niiden tarjonta nivoutuu niille läheisten korkeakoulujen opetussuunnitelmiin erilaisina kokonaisuuksina. Avoimessa korkeakoulussa ei voi suorittaa tutkintoa, mutta siellä suoritettavat opinnot ovat sovitettavissa yhteen korkeakoulututkintojen kanssa. Avoimen korkeakoulun opiskelija voi hakeutua tutkintoja myöntävän korkeakoulun opintoihin avoimen väylän tai yhteishaun kautta.

Avoim korkeakoulutus on maksullista, ja opiskelija maksaa siellä jokaisesta suorittamastaan opintopisteestä maksimissaan 15 euroa. Poikkeuksia maksuihin on: esimerkiksi korkeakoulun puolella opiskelevien opiskelijoiden on usein mahdollista suorittaa avoimen puolen opintoja maksutta. Avointen korkeakoulujen rahoituksesta noin kolme neljäsosaa on valtion myöntämää perusrahoitusta, yksi neljäsosa opintomaksutuloja ja loput täydentävää rahoitusta. Tässä luvussa käsitellään sekä avoimen yliopiston että avoimen ammattikorkeakoulun merkitystä elinikäiselle oppimiselle.

Osaamisen kehittäminen täydennyskoulutuksen kautta kumuloituu niille, joilla on jo valmiiksi vahva koulutustausta. Tämä on valtava haaste, koska tarve osaamisen kehittämiseksi on yleensä voimakkain niillä, joilla on puutteita perustaitojen hallinnassa. SYL kannattaa avoimen korkeakoulutuksen suurempaa roolia laajemman täydennyskoulutuksen järjestäjänä, sillä avoimen korkeakoulun suoritteiden edullisuus opiskelijalle mahdollistaa osallistumisen myös pienemmän tuloluokan edustajille.

Koulutuksen kumuloituminen on valtava tasa-arvo-ongelma, jonka ratkaisemiseksi SYL esittää, että avoimen korkeakoulutuksen tulee kansansivistystehtävänsä puitteissa tarjota laajemmin myös tutkintoon johtavaa koulutusta tarjoavien korkeakoulujen opetussuunnitelman ulkopuolisia opintoja. Nämä opinnot voisivat olla moduuleja, jotka muodostavat ajankohtaiseen teemaan tai osaamistarpeeseen vastaavan kokonaisuuden. Niissä voitaisiin hyödyntää jo olemassa olevaa koulutustarjontaa, mutta ennen kaikkea niiden tulisi voida tuottaa ajankohtaista ja relevanttia osaamista. Avoimen korkeakoulutuksen tulee voida reagoida osaamistarpeen muutoksiin rakentamalla erilaisia, ajankohtaisia osaamisperustaisia moduuleja, jotka suoritettuaan henkilö saa osaamislausunnon tunnustuksena uudesta osaamisestaan.

Avointen korkeakoulujen opetus järjestetään usealla eri tavalla. Opetukseen voi kuulua esimerkiksi lähiopetusta, verkkoympäristöjen hyödyntämistä, kirjallisia tenttejä tai pienryhmäopetusta. Erityistä joustavuutta avointen korkeakoulujen opintoihin tuo se, että opetus järjestetään usein iltaisin, ja verkkokurssien suorittaminen on ajasta ja paikasta riippumatonta. Avoimessa korkeakoulussa opiskelemisen tueksi ei voi saada opintotukea. Koulutusrahasto voi myöntää aikuiskoulutustukea, jos avoimen korkeakoulun opinnot ovat opiskelijalle ammatillista lisä- tai täydennyskoulutusta. Työttömälle avoimessa korkeakoulussa opiskelu on mahdollista sivutoimisesti (5 op/kk) tai päätoimisesti, jos TE-toimisto hyväksyy opinnot osaksi työllistymissuunnitelmaa.³⁰

SYL:n mielestä avoimen korkeakoulutuksen kehittäminen on erittäin merkityksellistä elinikäisen oppimisen kannalta. Avoimen korkeakoulutuksen kansansivistystyö sekä tutkinto-opiskelun tukeminen ovat molemmat merkittäviä tehtäviä. Haasteita avoimelle korkeakoulutukselle luovat nykyinen rahoituspohja, tiedekuntien, koulutusohjelmien ja pääaineiden opetuksen epätasainen avautuminen sekä vastualueen epämääräinen suhde muuhun täydennyskoulutukseen.

Avoimesta korkeakoulutuksesta on tähän saakka voinut hakeutua tutkinto-opiskelijaksi niin kutsutun avoimen väylän kautta. SYL:n linjojen mukaan avoin korkeakoulutus tunnustetaan väylänä niille hakijoille, joilla ei ole yleistä korkeakoulukelpoisuutta. Avoimen korkeakoulun tarkoitus ei ole toimia maksullisena väylänä valintajärjestelmän kiertämiseen. Ensikertalaisikiintiöt eivät myöskään ole hyvä keino jouduttaa korkeakoulutukseen pääsyä. SYL esittää, että avoimen väylän kautta valittavien pitää yltää erinomaiseen opintomenestykseen ja että heidän valintansa tehdään irrallisena perinteisestä valintajärjestelmästä.

Martin Ford kuvailee teoksessaan *Robottien kukoistus* (2015) massiivisten verkkokurssien eli MOOC-kurssien merkitystä korkeakoulutukselle.³¹ MOOCit ovat kustannustehokas tapa avata koulutustarjontaa entistä isommalle osanottajajoukolle, ja siksi niiden rooli korkeakoulutuksen avautumisessa on merkittävä. Fordin mukaan MOOC-opetukseen osallistuneiden oppimis- ja osaamistulokset ovat vähintään yhtä hyviä, elleivät jopa parempia kuin perinteiseen opetukseen osallistuneilla. Tämä evidenssi tukee MOOCien käyttöönottoa.

Avoimen väylän vahvistamisen myötä koulutusmäärät lisääntyisivät, mutta alkupanostusten jälkeen MOOCien kustannustehokkuus kattaisi osin koulutusmäärästä aiheutuvan lisärahoituksen tarpeen. SYL kehittää rahoituksellista mekanismia, joka kannustaisi kaikkia koulutusohjelmia avaamaan opetustaan soveltuvin osin.

---

³⁰ Opintopolku: "Avoin yliopisto" <<https://opintopolku.fi/wp/yliopisto/avoin-yliopisto/>>

³¹ Ford Martin: *Robottien kukoistus*

MOOCien lisäksi myös digitalisaation nykyistä parempi hyödyntäminen olisi elinikäisen oppimisenkin kannalta tärkeää. Esimerkiksi opintosuoritteiden arvioimisessa voitaisi käyttää nykyistä joustavammin tekoälyä, joka arvostelisi suoritukset nopeasti ja tehokkaasti. Tämä parantaisi suoritusten anonyymiä arvostelua ja loisi opiskelijoille objektiivisemmän kuvan omasta osaamisestaan. Lisäksi tekoälyn suorittama arviointi vapauttaisi opetus- ja tutkimushenkilöstöltä aikaa tutkimuksen tekoon.

OKM:n visiotyön verkkoavoriivissä (2017)³² on esitelty ajatuksia elinikäisen oppimisen vahvistamisesta avoimen opetuksen kautta:

“...Korkeakoulujen joustava ja modulaarinen koulutustarjonta tuottaa uudenlaista osaamista ja yksilöllisiä opintopolkuja sekä tukee elinikäistä oppimista. Opiskelussa, elinikäisessä oppimisessa ja uuden tiedon muodostamisessa hyödynnetään avoimia (kotimaisia ja kansainvälisiä) oppimisalustoja ja korkeakoulujen opetus- ja tutkimushenkilöstön vahvaa pedagogista osaamista.”

SYL kannattaa ministeriön ehdotusta ja toivoo, että tämä kirjaus säilyy kantavana ajatuksena elinikäistä oppimista vahvistettaessa. Avoimen koulutuksen ja avointen tietokantojen sekä materiaalien avulla voidaan kehittää yksilöiden osaamista ja tukea elinikäistä oppimista. Ministeriön ajatus maksuttoman opinto-oikeuden myöntämisestä ensimmäistä korkeakoulututkintoa suorittamaan hakeneille on myös erittäin kannatettava. Ajatusta voitaisiin jatkaa siten, että avoimen korkeakoulutuksen maksuttomuutta edistettäisiin laajemminkin.

SYL:n toimenpide-ehdotukset elinikäisen oppimisen vahvistamiseksi avoimessa korkeakoulutuksessa ovat:

- Kaikkien alojen tutkinto-opetus on avattava soveltuvin osin avoimeen korkeakouluun hyödyntäen voimakkaasti avoimia verkkokursseja (MOOC).
  - SYL kehittää ajatusta siitä, miten tämä voidaan rahoituksen puolesta toteuttaa.
- Avointen korkeakoulujen tulee tarjota osaamisperustaisia moduuleja nykyisien opetussuunnitelmiin perustuvien opintojen lisäksi. Näistä kokonaisuuksista tulisi voida saada osaamislausunto, jolla yksilö voi osoittaa hankkimansa osaamisen. Kokonaisuuksien ei tarvitse noudattaa korkeakoulun opetussuunnitelmaa, vaan ne voidaan räätälöidä sen ulkopuolelta. Toteuttamisessa hyödynnetään MOOCeja.

---

³² OKM: “Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030”
<<http://minedu.fi/korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-2030>>

- Avointen korkeakoulujen tulee aktiivisesti tarjota kokeilukursseja toisen asteen opiskelijoille ja välivuottaan viettäville väärien koulutusvalintojen ehkäisemiseksi.
- Avoimessa korkeakoulussa tehdyt opintopisteet tulee voida sisällyttää tutkintopuolen opintoihin.

FSF:s åtgärdsförslag för att stöda livslångt lärande inom öppna högskoleutbildningen:

- Alla branschens examensutbildning ska i mån av möjlighet erbjudas inom den öppna högskolan med stark fokus på öppna webbkurser (MOOC).
  - FSF ska utveckla idén om hur detta kan genomföras ekonomiskt.
- De öppna högskolorna ska erbjuda kompetensbaserade moduler vid sidan av de nuvarande studierna som baserar sig på undervisningsplanerna. För dessa helheter ska studerandena kunna få ett kompetensutlåtande med vilket de kan bevisa kompetensen som de skaffat. Helheterna behöver inte följa högskolans utbildningsplan, utan de kan skraddarsys utanför planen. I genomförandet utnyttjas MOOC-föreläsningar.
- De öppna högskolorna ska aktivt erbjuda försökskurser för studerande på andra stadiet och personer som tagit ett mellanår för att undvika att studerande gör fel studieval.
- Studiepoäng som avlagts vid öppna högskolan ska kunna inkluderas i examensstudierna.

SYL's suggested measures for supporting lifelong learning in open universities:

- The degree teaching in all fields must be offered at open universities where applicable, with a strong focus on open online courses (MOOCs).
  - SYL is working on the idea on how this would be financially viable.
- In addition to the current, curriculum-based studies, open universities should also offer skills-based modules. After completing these units, the student should be able to get a skills certificate which they can use as proof for the skills they have gained. The modules do not have to follow the university curriculum, and can instead be tailored outside the curriculum. MOOCs will be used to offer these modules.
- Open universities should actively offer trial courses for secondary students and those taking a gap year to prevent people from choosing the wrong field.
- Credits gained at an open university must be transferrable to a university degree.

Työelämä

Tässä kappaleessa keskitymme siihen, millaisia mahdollisuuksia kouluttautumiseen on tutkinnon suorittamisen jälkeen, miten niitä rahoitetaan. Pohdimme myös, mitä pitäisi tehdä toisin, jotta elinikäinen oppiminen ja oma osaaminen eivät jäisi vain perinteisen koulutuspolun varaan.

Kouluttautuminen käsitetään usein tutkinnon suorittamiseksi. Elinikäinen oppiminen on kuitenkin jatkuvaa oman osaamisen kehittämistä, ja siksi sitä kuuluu tarkastella myös työelämän näkökulmasta. Tällä hetkellä päätoimisten opintojen eli tutkintoon tähtäävän opiskelun lisäksi erilaisia opintoja voi suorittaa avoimessa yliopistossa, täydennys-, muunto- ja erikoistumiskoulutuksessa, kansansivistysliikkeen kautta tai erilaisissa opistoissa.

Tutkintokoulutuksen jälkeisen kouluttautumisen rahoittamiseen on useita vaihtoehtoja. SYL pitää tärkeänä, että osaamisen päivittämisen kulut jakautuvat yhteiskunnan ja yksilön kannalta mielekkäästi. Yksilön toimeentulon pitää olla osaamisen päivittämisen aikana riittävää, ja myös työnantajapuolen tulee kantaa vastuuta työntekijöiden osaamisen päivittämisestä.

Me SYL:ssä uskomme, että jokaisella tulee olla mahdollisuus päivittää osaamistaan myös työttömyyden aikana haluamallaan tavalla. Tällä hetkellä osaamisen päivittäminen työttömänä on mahdollista, jos TE-toimisto katsoo sen tukevan yksilön urakehitystä. Tulkinnat urakehitystä tukevasta koulutuksesta vaihtelevat virkailijoiden tulkintojen mukaan. Käytäntö on SYL:n mielestä kestävä. TE-palveluiden tulee kohdella kaikkia asiakkaitaan yhdenvertaisesti, johdonmukaisesti ja aitoon osaamisen kehittämisen tarpeeseen vastaten.

Lyhyellä aikavälillä SYL kannattaa laajaa työttömyysturvalla opiskelua. Keskipitkällä aikavälillä SYL esittää sellaisen perustulomallin laatimista, joka mahdollistaa osaamisen kehittämisen. Heikki Hiilamo on raportissaan *Miten perustulo onnistuisi?* (2017) esittänyt mallin osaamisen kehittämisen mahdollistavasta perustulosta, mutta toisin kuin Hiilamo, SYL ei kannata perustulon vastikkeellisuutta.

“...perustuloon voisi liittää ajatuksen osaamisen kehittämisestä. ”Perustulo” kohdennettaisiin tarkemmin niille pienituloisille, joiden osaaminen vaatii täydennystä ja joiden työssäkäynnin voisi olettaa lisääntyvän. Säilyttäisimme syyperusteisen sosiaaliturvan -- Tällöin perustulon saamisen edellytyksenä olisi se, että henkilöt olisivat sitoutuneita osaamisensa kehittämiseen ja olisivat työmarkkinoiden käytettävissä. -- Työhön tai osaamisensa kehittämiseen sitoutumisen vastineeksi perustulon saajat voisivat hyödyntää omaa osaamistaan

työmarkkinoilla hankkimalla lisätuloja, jotka eivät vähentäisi perustuloa.”³³

Osaamisen kehittämisen mahdollistavan perustulomallin työstämistä on jatkettava ja kehitystyöhön on otettava mukaan myös opiskelijat.

Tulevaisuuden työelämässä yhä useampi vaihtaa alaa, kehittää osaamistaan ja kokeilee erilaisia työn muotoja. Alan vaihtaminen ja osaamisen päivittäminen tulee mahdollistaa työn ohella suoritettavilla koulutuksilla, muuntokoulutuksella, avoimen yliopiston opinnoilla tai täydennyskoulutuksella. Tutkintokoulutuksen ulkopuolinen osaaminen tulee tunnustaa työmarkkinoilla. Tämä voisi lisätä tutkintojen jakautumisen tasaisuutta – eli vähentää koulutuksen kasautumista samoille yksilöille - eikä tunnustettua uutta osaamista saadaksesen tarvitsisi suorittaa kokonaan uutta tutkintoa.

Elinikäisen oppimisen edistämiseksi suomalaisten työmarkkinoiden toimijoiden tulee voida kehittää erilaisia toimenpiteitä. Tämän raportin kirjoitushetkellä työmarkkinaosapuolten välinen tilanne on haastava eikä konsensusta yhteisestä suunnasta ole. SYL vaatii, että työmarkkinaosapuolet löytävät sovun ja keskinäisen luottamuksen. Niin kauan, kun esimerkiksi liittokierroksilla voimavarat menevät tekniluontoisista asioista sopimiseen, ei elinikäisen oppimisen edistämiseksi pystytä tekemään tarpeeksi suuria panostuksia. Elinikäisen oppimisen tulee mielestämme olla kaikkien työmarkkinaosapuolten ensisijainen prioriteetti. Pitkällä aikavälillä kyseessä on myös Suomen kilpailukyvyn kannalta merkittävä panostus.

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta lausui vuonna 2016 julkisen talouden suunnitelmasta. SYL yhtyy valiokunnan pohdintaan siitä, että työelämän murros on otettava paremmin huomioon valtiontalouden suunnitelmassa. Työelämän uudistaminen on pitkällä tähtäimellä ehkä kaikkein tärkein investointi Suomen tulevaisuudelle. Tällä hetkellä työelämän uudistaminen ei kuitenkaan valtiontalouden suunnittelussa juuri näy. SYL kannattaa investointeja koulutukseen, osaamiseen, itsensä kehittämiseen, digitalisaatioon ja rakenteiden uudistamiseen. Myös joustavan sosiaaliturvan kehittämisen tulee näkyä talouden suunnittelussa.

SYL:n toimenpide-ehdotukset elinikäisen oppimisen vahvistamiseksi työelämässä ovat:

- Osaamisen tunnustamista työmarkkinoilla tulee kehittää. Myös tutkintokoulutuksen ulkopuolinen osaaminen tulee tunnustaa.
- Työmarkkinaosapuolten tulee löytää sopu ja keskinäinen luottamus. Elinikäisen oppimisen tulee nousta kaikkien osapuolten ensisijaiseksi prioriteetiksi.
- Lyhyellä aikavälillä SYL kannattaa työttömyysturvalla opiskelua.

---

³³ Heikki Hiilamo: *Miten perustulo onnistuisi?* (2017)

- Keskipitkällä aikavälillä SYL esittää sellaisen perustulomallin laatimista, joka mahdollistaa osaamisen kehittämisen.
- Työelämän murros tulee ottaa paremmin huomioon valtiontalouden suunnittelussa.

FSF:s åtgärdsförslag för att stöda livslångt lärande inom arbetslivet:

- Erkännande av kompetens på arbetsmarknaden bör förbättras. Kompetens som skaffats utanför examensstudier ska också erkännas.
- Arbetsmarknadsparterna ska finna samförstånd och ömsesidigt tillit. Livslångt lärande ska bli alla parterns främsta prioritet.
- På kort sikt stöder FSF studier på utkomstskydd för arbetslösa.
- På medellång sikt stöder FSF utarbetandet av en basinkomstmodell som möjliggör utveckling av ens kunskande.
- Omvälvningarna i arbetslivet ska beaktas bättre i planeringen av statsfinanserna.

SYL's suggested measures for supporting lifelong learning at work:

- The process of recognising skills at work should be improved. Skills gained outside of degree education should also be recognised.
- Employers and unions should find agreement and mutual trust. Lifelong learning must become the top priority for all relevant parties.
- In the short term, SYL supports the ability to study while on unemployment benefits.
- In the medium term, SYL proposes the creation of a basic income model where updating one's skills is supported
- The transformation of working life must be better taken into account in the planning of the public economy.

Lopuksi

Tähän julkaisuun on koottu Suomen ylioppilaskuntien liiton näkemyksiä ja ehdotuksia siitä, miten elinikäistä oppimista voidaan edistää koulutuspolun ja työelämän aikana. Muitakin keinoja on, emmekä ole ottaneet tiukan lopullisia kantoja toimenpiteiden toteuttamistapoihin. Osallistumme jatkossa mielenkiinnolla elinikäisen oppimisen tiimoilta käytävään keskusteluun.

Elinikäinen oppiminen on edellytys sille, että pärjää elämässä. Siksi teeman edistäminen on todella merkityksellistä ja tärkeää. Osaaminen ja sen jatkuva päivittäminen on yhteiskuntamme tulevaisuuden kannalta merkittävä asia. Kun maamme työvoima vähenee ikäluokkien pienentyessä, on koko ajan tärkeämpää, että kaikki pääsevät mukaan työmarkkinoille ja osaaminen kanavoituu oikein. Oikein kohdennettu osaaminen on edellytys globaalissa maailmassa pärjäämiselle, kehittämiselle ja innovaatioille. Lopulta se on avain koko maamme tulevaisuuteen.

Lähdeluettelo

Ford, Martin (5.5.2015) ”The Rise of the Robots: Technology and the Threat of Mass Unemployment”

Hiilamo, Heikki (2016) ”Miten perustulo onnistuisi?”. Yhteiskuntapolitiikka 81 (2016):3.

Kauhanen, Antti (6.8.2014). ”Tulevaisuuden työmarkkinat”. ETLA Raportit No 30.

Karila Kirsti, Kosonen Tuomas, Järvenkallas, Satu (6.2017): ”Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017-2030”. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30.

Karila, Kirsti (2016). ”Vaikuttava varhaiskasvatus”. OPH Raportit ja selvitykset 2016:6.

Kumpulainen, Timo (2.2017). ”Opettajat ja rehtorit Suomessa 2016”. OPH Raportit ja selvitykset 2017:2.

Metsämuronen, Jari (14.3.2017) ”Oppia ikä kaikki – matemaattinen osaaminen toisen asteen koulutuksen lopussa 2015”. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus julkaisut 1:2017.

Opiskelun ja Koulutuksen Tutkimussäätiö OTUS (2015) ”Amisbarometri 2015”

Pyökkö, Riitta (2014). ”Suomi osana eurooppalaista korkeakoulutusalueetta”. Osaamisperustaisuudesta tekoihin. Kullaslahti, Jaana & Yli-Kauppila, Anu (toim.) Osaamisperustaisuus korkeakouluissa (ESR) -hankkeen loppujulkaisu. Turun yliopiston Brahea-keskuksen julkaisuja 3. Painosalama Oy, Turku 2014.

Saari Juhani (29.1.2017) ”Rakas, kamala opo – lukiolaisten kokemuksia opinto-ohjauksesta”. Suomen Lukiolaisten Liiton selvitys.

Internet-lähteet

Demos Helsinki (2017) Työ 2040 -Skenaarioita työn tulevaisuudesta <<http://www.demoshelsinki.fi/julkaisut/tyo-2040-skenaarioita-tyon-tulevaisuudesta/>> (12.5.2017)

OAJ (2017) ”Opettajien osaaminen on paras laadun tae”. <<https://www.oaj.fi/cs/oaj/Opettajien%20osaaminen%20on%20paras%20laadun%20tae>> (17.8.2017)

OECD (2016) ”The Future of Work”. <<http://www.oecd.org/employment/future-of-work.htm>> (12.5.2017)

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2016) ”PISA-tutkimus ja tulokset 2015”. <<http://minedu.fi/pisa-2015>> (12.5.2017)

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017) Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 <<http://minedu.fi/korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-2030>> (17.8.2017)

Opetushallitus (OPH) ”Oppisopimus.” <http://www.oph.fi/koulutus_ ja_tutkinnot/ammattikoulutus/oppisopimuskoulutus> (1.2.2017)

Pulkka, Ville-Veikko (16.5.2017): ”Riittääkö digilaalisessa taloudessa työtä?”. <<https://vvpulkka.net/2017/05/16/riittaako-digitaalisessa-taloudessa-tyota-ja-toimeentuloa/>> (19.6.2017)

Talouden tiedotustoimisto TAT (2017) ”Kun koulu loppuu – Nuorten tulevaisuusraportti 2017”. <https://www.kunkoululoppuu.fi/assets/uploads/2017/05/Kun-koulu-loppuu-nuorten-tulevaisuusraportti-2017_tiivistelm%C3%A4_19052017.pdf> (17.8.2017)

TE-toimisto ”Työllistymissuunnitelma”. <<https://opintopolku.fi/wp/yliopisto/avoin-yliopisto/>> (17.8.2017)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ”Työikäisten toiminta- ja työkyky” <<https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/vaeston-toimintakyky/tyoikaisten-toiminta-ja-tyokyky>> (17.8.2017)

Tilastokeskus (13.6.2017) ”Lukiokoulutuksen opiskelijamäärä väheni hieman”. <http://www.tilastokeskus.fi/til/lop/2016/lop_2016_2017-06-13_tie_001_fi.html> (14.6.2017)

Tulevaisuusvaliokunnan lausunto (TuVL 3/2016 vp) <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Sivut/TuVL_3+2016.aspx> (17.8.2017)

World Economic Forum (2016) ”The 10 skills you need to thrive in the Fourth Industrial Revolution”. <<https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-10-skills-you-need-to-thrive-in-the-fourth-industrial-revolution/>> (12.5.2017)